

Nová generace robotů účinkuje v dramatech dneška

Kdo viděl nebo četl drama R.U.R., možná si pamatuje, že nejvyšším stadiem robota ve vizionářském díle Karla Čapka nebyl inteligentní robot, který člověka porazil ve válce. Byl jím robot, respektive pár robotů, mužského a ženského typu, kteří se do sebe zamilovali.

V poslední době dostávám stále více otázek na skokový nárůst robotizace v důsledku koronavirové krize. A s tím spojenou obavu, kterou se lidstvo masově zaobírá minimálně od Čapkova vynálezu slova robot, a to kam až náhrada člověka inteligentním strojem může zajít?

Zatímco umělá inteligence se kopírováním vzorců uvažování člověka stále více svému vzoru blíží, v zázraku lidských citů zůstává robotizace doménou utopie. Obavy člověka z neznámého jsou ovšem přirozené. Proto nechceme vytvářet nic, co by se nám vymklo kontrole. Víze objektů svým vzhledem i chováním od nás nerozeznatelných, které by měly přesídlit ze science-fiction do reality, nepůsobí zrovna politicky korektně. Jako člověk, který se robotizaci věnuje již dvacet let, si tady však trounfu prohlásit, že robot nerozeznatelný od člověka nám ještě velmi dlouho nehrozí.

Ale vrátím-li se k zásadní otázce robota a citů, aktuální situace nám ukazuje – i když z jiného úhlu pohledu – že se otevřelo obrovské pole pro zapojení robotů ve zdravotnictví a vůbec sociálních službách. Roboti zvládající spolehlivě a o až 50 % rychleji než člověk například dávkovat léky nebo provádět laboratorní testování, už existují. Měří pacientům v nemocnici teplotu nebo ve stravování dávkují porce jídel. Co se však dnes mění pod vlivem nejen ekonomické, ale i epidemiologické krize, je míra nasazení takových robotů. Kromě už zmíněných výhod totiž mají oproti člověku jednu zásadní: nemohou onemocnět koronavirem.

V důsledku zapojení robotů do přímé péče o lidi tak znamená ochranu zdraví jak personálu, tak klientů. V krizových dobách se přidaná hodnota takového robota dramaticky zvyšuje i svou preventivní rolí a snižováním stresu lidí, kteří by úlohy pod tlakem jinak museli zastat sami.

Humanoidní roboti přitom právě i díky věrné simulaci těla nebo jeho části prokazují člověku důležité služby. Například asistenční roboti v podobě ruky nebo nohy dokáží hendikepovaným díky své inteligenci už poměrně věrně nahradit chybějící končetiny.

Česko patří mezi země, která má k robotům blízko nejen díky Čapkovi a jeho R.U.R., od jehož vydání uběhlo 100 let. Roboti mají v Česku své místo i díky našemu kvalitnímu průmyslu a tradici technického vzdělání. I proto jsme podle ročenky robotického průmyslu patnáctou zemí na světě v celkovém počtu ročně instalovaných průmyslových robotů (2018) a nechali jsme za námi i mnohem silnější ekonomiky, jakými jsou třeba Velká Británie, Švédsko nebo Nizozemsko.

Z tradice se ale nedá těžit do nekonečna. Pokud nám jde o zvýšení kvality života a ekonomicky si také nechceme nechat ujet vlak, pak máme nejvyšší čas využít stávajícího přehodnocování priorit a investovat do inteligentních robotických řešení v nových oblastech. To je úkol především pro nás, firmy, podnikatele, vývojáře a odborné ústavy a školy. Od státu očekáváme jenom to, co od inteligentního robota. Tedy že se sám zdokonaluje učení se v prostředí, kde působí, učení se z vlastních chyb. Stávající pandemie nám ukázala, že je potřeba se umět rychle přizpůsobit a neklást překážky iniciativním lidem a organizacím na cestě k inovacím, a to nejen ve zdravotnictví.

**Vítězslav Lukáš, generální ředitel
ABB Česká republika**

OBSAH

Nová generace robotů	1	RUR na Filipínách	12
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Zemřel Vojtěch Stekláč	13
Předplatné i doplatné	2	Televizní panychida	18
Columbo a já	2	Časem s vědou – červen	24
Hvězdný bulvár	3	Od DNA k bohu	25
Městské legendy na hranici dada	6	Vaření a umělá inteligence	26
Petr Stančík: Andělí vejce	7	GAMECON 2021	28
Čokoláda pro Wehrmacht	8	Fénixconu 4041	28
Rozhovor s autorem Nezahrady	9	Dementcon 2021	28

**Přemysl Krejčík, autor Čokolády
pro Wehrmacht**

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Na první straně, kde obvykle přinášíme reportáže s živého SF dění, najdete článek Vítězslava Lukáše, generálního ředitele ABB Česká republika, sponzora CKČ, protože doufáme, že letošní Fénixcon snad už proběhne a s roboty ABB se setkáme v tváři v tvář, ne jen na monitorech.

Grébovské motyky, *Andělí vejce* a *Čokoládu pro Wehrmacht* recenzují Pavel Mandys, Jára Míkovec a Grobenius.

Jarda Olša, jr. nám na straně 12 přiblíží, jak si 100 let RUR a slova robot připomínali na Filipínách.

„Označení nekrofunerální estét se mi celkem zamlouvá,“ říká René Vaněk v rozhovoru s Honzou Křečkem na straně 9.

Ivo Fencel nám na straně 13 a dále připomenul nedávno zesnulého Vojtěcha Steklače a jeho hrdiny Velkého Piráta a Šilhavého Leea, jejichž dobrodružství na stránkách Ohníčku byla pro celé generace vyložene formativní.

21. června to bude 400 let od slavné popravy na Staroměstském náměstí. Na straně 18 začíná scénář rozhlasové hry Jiřího Olšanského, která věc sleduje dnešníma očima. Mě při vzpomínce na Bílou horu a její následky napadá, jaký by byl osud českého národa a jazyka, kdyby představitelé Stavů nebyli takoví patláci? Stali bychom se další protestantskou zemí spojenou s německými knížectvími tak pevně, že by tu brzy a dobrovolně (uvažuj ekonomicky, vole) nikdo nemluvil česky? A jak by se bez českých zdrojů a branců Habsburkové vypořádali u Vídně s Osmany? Balkán by mohl klidně začínat na slovenských hranicích. A jak by se dnes bohorovně západoevropané stavěli k islámu, kdyby do tureckého otroctví neupadali jen Řekové a Slované, národy, o kterých nic nevíme, ale i Germáni a Frankové? Tak o tom se v tomhle Interkomu nic nedozvíte, ale můžete nad tím přemýšlet.

S Františkem Houdkem se v Chronoskopu dostaneme od Carla Junga až k DNA.

Skoro na závěr Dagmar Heřtová probere, jak se dnes už i vaření stýká s umělou inteligencí.

Zdeněk Rampas

Předplatné i doplatné

Předplatné činí opět **300 Kč** a zaplatit lze přes konto u Fio banky, které má tu výhodu, že bez poplatků umožňuje poslat peníze i slovenským předplatitelům. Takže pro platbu z ČR používejte číslo konta: **2700397108/2010** a pro platbu ze SR **IBAN: SK89 8330 0000 0027 0039 7108** (platbu zadejte jako vnitrostátní převod). **ZR**

Columbo a já

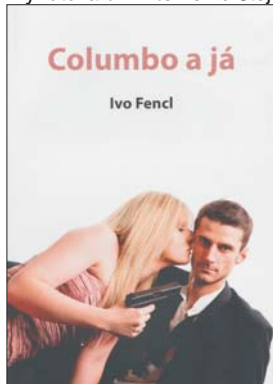
Náš pravidelný spolupracovník vydal sbírku jedenadvaceti próz a jedné divadelní hry. Čtenářům *Interkomu* stojí za pozornost hlavně sedm „kousků“ včetně textu *Vítr*

Lence Bradbury. Jmenuje se podle jedné z nejlepších Bradburyho povídek *Vítr*.

Víc než čtyřicetistránková próza *Hvízdající chartyč*, která novou Fenclovu knihu uvádí, je ryzí horor fantaskního typu. Fencel sám prozradil, že do podobné zahrady musel kdysi sám zabloudit v rámci svého poslání „u geodézie“.

Některé texty knihy *Columbo a já* můžete znát ještě z (papírových) *Literárních novin*, když ještě existovaly.

Vydalo nakladatelství Epika, Jan Medek, 2021, jako „přemii“ nakladatele za své vítězství v (letos bohužel pozastavené) soutěži *Textík 2020*.

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 6/2021 (344)

Adresa redakce

INTERKOM

Letecká 6, 161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka

Kristýna Benediktová

Redakční kruh

Franta Houdek a Michaela

Autoři tohoto čísla

Ivo Fencel, Miloš Ferko, Grobenius Grob, Dagmar Heřtová, František Houdek, Honza Křeček, Vítězslav Lukáš, Pavel Mandys, Jára Míkovec, Jaroslav Olša, jr., Jiří Olšanský, Peter Pavelko, Zdeněk Rampas, René Vaněk, Jaroslav Veis

Fotografie

Shutterstock

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal, Jiří Grunt, Petr Habala, Jan Haberle, Jan Poláček, Daniela Kovářová

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla byla dne 21. 5. 2021

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto v máji

Náladu ženy lze popsat rovnicí $E = m \cdot c^2$, kde E jsou emoce, m je hmotnost a c je cokoli. **KENJIRO**

Tajemstvím šťastného manželství je správná chemie. Když ona bere Diazepam a on Lexaurin. **JYRKA**

Vědci prokázali, že křestní jméno má vliv na schopnost otěhotnět. Kupříkladu Žofie má vyšší pravděpodobnost otěhotnětí než Ladislav. **SKRPO9**

Recept na ideální manželství:

„Dělám si všechno, co ona chce.“ **PAVIAN**

V životě muže je nejobtížnějších prvních sedmdesát jeho dětství. **KENJIRO**

◆ ◆ ◆

● **23. dubna** před 25 roky vznikl Neviditelný pes, tedy nevznikl sám od sebe, založil jej Ondřej Neff a dost dlouho své články psal pomocí textového editoru přímo v HTML. Ferda Šedivák si první roky tiskl a někde v hlubinách SF archivu jsou ty už zdánlivě dávno dokonale ztracené články ještě k nalezení.

● **24. dubna** dokončujeme korektury minulého IK, ráno vyhořel sloupek s pojistkami, našťěstí se k tomu PRE postavilo čelem a nějací dva montéři si přivstali ☺

Pak se mi, když už byla šťáva, ozval Pavel Poláček ohledně Bilconu věnovanému PKD.

Dodatečně jsem si přeložil větu z Messengeru: *Chtěl bych pozvat Filipa Krajníka z Brna (překladatel PKD pro Argo) na Můžeš to zařídít?* Tyhle nové technologie vedou k velmi nebalvemu používání jazyka. Pokusíme se také přes J. Olšu kontaktovat Philip K. Dick Society Newsletter Collection v LA.

Pak zavola Roman Hruška z Brna, zda nevím, jak je Františka, až jsem se zastyděl, že jsem se od neděle nezajímal víc, ale čekal jsem, že bude informovaná FB komunita a odtud to probublá...

● **25. dubna** pod vlivem článku o StarWars v minulém IK jsem kouknul na *Rogue One: Star Wars Story*, opět jsem měl dojem, že už jsem každou epizodu už (několikrát) viděl, tyhle filmy asi píše počítač napojený na peplemetr.

● **26. dubna**, Michaela má dnes narozeniny a před pár dny ji napadlo přihlásit se k očkování, takže si narozky vylepšovala zjišťováním, co vyplnila špatně na formuláři... Zjišťování, že formulář při předvyplnění prohodil jméno a příjmení, ji stálo dvě hodiny života.

● Kouknul jsem na FB, kde sleduju stránku Karla Dořáka **Fanziny**, FB mi nabídl i jiné, podobné stránky: Seniorský klub a Ateistická hitparáda, ach jo.

● **27. dubna** na iLiteratuře vychází recenze knihy Pavla Housera *Grébovské motyky a další pražské legendy* od Pavla Mandyse. Najdete ji na straně 6.

● **28. dubna** objevuju další recenzi, tentokrát od Radima Kopáče: *Alternativní pražské mýty i báje jsou sympaticky potrhle*. Píšu Pavlu Houserovi, že to Druhé město má, co se týče reklamy, dobře obšlápnuté, a ptám se ho, kdy věc vznikla, když v posledních letech změnil koníčka a vyměnil psaní za spaní. Dověděl jsem se, že Motyky dopsal asi před pěti lety, kdy ještě spal trochu méně.

Pro potřeby slepecké knihovny, která se ale dnes jmenuje nějak inkluzivněji, jsem uvolnil a poslal jim texty pár knih Nové vlny, hlavně ty od Miloše Uličného.

● **29. dubna** hlásí tiskárna, že květnový IK je venku, honem posílám seznam předplatitelů do zásilkovky.

A večer Porada rady fandomu před svoláním Jarní porady. Zase jsem zapomněl, našťěstí mě Pagi prozvonil, ale podařilo se připojit všem členům, i Jiřina to nakonec zvládla na Linuxím zařízení. Pavel Mikuláščík poreferoval o CKČ, já musím popohnat SFK s placením, aby byli všichni oprávněni k hlasování.

● **30. dubna** se nám podařilo zaregistrovat se k očkování (tedy za cenu cesty přes celou Prahu do O2 arény, kde měl původně probíhat ComicCon Prague).

A v podvečer jsme opekli místo čarodějnice pár buřtů.

● **1. května** sekretář CKČ Pavel Mikuláščík připomíná se uzávěrku hodnocení. Dělán si vypisky z knihy *Lidská tragédie*, možná vás jimi vytrestám už v tomto čísle.

● **2. května** jsem zahájil sérii tří návštěv ÚVN, na té první jsem byl negativně otestován na covid, abych mohl absolvovat ty další.

Poprvé jsem se doslechl o seriálu Slované, dokonce ani mírně hendikepovaný Kamil „ještě větší kritik, než jsme doufali“ Fila ho úplně neodsoudil a přiznal se k jakési „provinilé rozkoši“ při sledování.

To Marcel Kabát nebyl tak shovívavý a jeho recenzi si budu muset před případným zhlédnutím vyhledat znovu, protože mi pomůže v orientaci v postavách, se kterou mám obvykle potíže, zvláště pokud se ženy často převlékají:

A o čem že tedy Slované přesně jsou? Děj se odehrává v sedmém století kdesi v Karpatské kotlině a divákům jsou představeni obyvatelé malého slovanského hradiště Velký stůl a sousedního velkého hradiště s exotičtějším jménem Furnau. Každé hradiště má svého stařešinu, kněze/kouzelníka nazývaného žrec a také po jedné sympatické mladé ženě. Zatímco malý Velký stůl má hodného starého stařešinu Bohdana a zlého mladého kouzelníka Čarada, Furnau má (od druhé epizody) zlého mladého stařešinu Radúze a starého hodného kouzelníka Sokola.

Sympatickými ženami jsou v případě Furnau hodná manželka zlého Radúze Lada a v případě Velkého stólu nejhodnější mladičká bylinkářka Draha, nadaná zázračnými schopnostmi a těšící se přízni bohyně Mokoš. Zavilý žrec Čarad má naopak v komunikaci s bohy velké rezervy, zvládá jen lesní duchy. I s těmi ovšem dokáže napáchat nepřijemnosti srovnatelné s neustálým dorážením Avarů.

Zdroj: <https://www.lidovky.cz/>

Večer jsem málem zapomněl, že máme videokonferenci ostravsko-brněnských klubů, probrali jsme dopad první (Dok-

torovi) přednášky a Doktor byl následně pověřen zajistit i druhou o Gagarinovi. Pak jsme dali řeč o Bilconu, zda hygiena dovolí konání v nevětraných prostorech katakomb, či zda se sejít na Zámku, který se ale prakticky nedá vytopit, nebo v knihovně, která ale svým luxusním stylem neodpovídá plebejskému duchu Bilconů. Doktor se mezitím dovolal Františce, která je už doma, ale ještě ne fit.

● **3. května** ráno mě vzbudil telefon z ÚVN, zda mohou mé ztířejší trápení posunout o dvě hodiny. Tak už jsem vstal dřív a vyrazil na odběr krve (kvůli tomu ztířku). Protože ten byl samozřejmě na lačno (odběr na zítřek, i když ten vlastně také), zastavil jsem se cestou z nemocnice na městskou snídani v lahůdkářství

a za cenu, která šetrně Michaela stačí k uvaření oběda pro tři lidi (na dva dny), jsem zahlal nejhorší hlad. Posilněn jsem došel do Jalny, kde jsme s paní Sládečkovou mluvili hlavně o nemocích a nemocnicích, už toho opravdu je nějak moc. Následovala výprava do Časlavské, kde se mě ujala Filipova spolupracovnice Mirka, Filip sám byl ještě na cestě do rachoty, porouchal se mu budík. Kdybych přijel podle původního plánu, tak jsme se viděli, takto mi jen Mirka předala Pevnost a knihu rozhovorů *Slovo nad zlato*, kde Jan Rosák důvtipnými otázkami nechává vyvat obrovskou jazykovou erudici Karla Olivy. To jste věděli, že *máj* bylo původně všední (až úřední) označení května a *květen* vznikl pro potřeby Jungmannova překladu Chateaubriandovy novely *Atala aneb Lásky dvou divochů na poušti?* (Ne tedy brusičskou snahou o čistou češtinu, která rozsazovala *tráven* či *trnopuk*.) Takže nejprve slovo květen používali básníci a slovo máj ouřadově, ovšem síla Máchova Máje byla tak strhující, že se to časem prohodilo.

A do Interkomu nám přišel fun fact: **Richard Podaný je o půl roku mladší než Nick Slaughter**. Blahopřejeme.

Večer dávám dohromady Jardu Olšu a Frantu Hlouše ke spolupráci na Breuerovi. A teď už jdu pít Fortrans, ach jo.

● **4. května** je Den Hvězdných válek, ale Google na to nemá ikonu či baner.

● **6. května** hlásí Miloš Ferko a Richard Podaný, že květnový Interkom dorazil do Bratislavy a Šestajovic.

Doktor nás informuje o Fénixu, viz poslední strana.

● **7. května** volá Vlado Riša a chce vědět, jak se píše první zahraniční kniha Jardy Olši: *Ziyajuluka*. Tak už víte, o čem bude příští úvodník XB-1.

● **8. května** píše Peter Pavelko, že *situácia s covidom sa nám pomaly vylepšuje a je celkom slušná šanca, že Dementcon v plánovanom termíne 4. - 6. 6. 2021 bude*.

Už i my rozvolňujeme a po roce jedeme na první návštěvu za Mišíným bratrem.

● **9. května** jedu do O2 arény pro první dávku fajzru. V autobusu spousta turistů z exotických a do exotických zemí. Na po-

slední straně propagujeme prosincový Fénixcon 4041 (2020+2021), ale bojím se, že v tu dobu už zase budeme v háji (pochvalte mě za slušnost).

O2 je monstrózní záležitost, pustá a mimořádně ohavná, ale umím si představit, že když se naplní stovkou stánků a desetitisíci fanoušků, tak to tam může být i příjemné.

Cesta tam a zpět docela dlouhá, tak jsem přečetl *Čokoládu pro Wer-macht*, více o tom na straně 8.

A dnes je také Den matek, šroubů a dalšího spojovacího materiálu, jak pravil náš nezvedený syn.

● **10. května** Franta Houdek poslal vědu na příští měsíc, Kris ji bleskově ilustrovala, tenhle Interkom možná dostanete už prvního :-).

● **11. května** večer sleduju CZECHS

AND ALASKA. První takto viditelný počín Jardy Olši, jr. v USA.

Kris poslala obrázky, musím s IK pohnout

● **12. května** – další kalné ráno, v osm (dopoledne) zazvonil komíník a vybral další skrytou daň v podobě revize kouřovodů, okolo desáté pak dorazil odborník na kotle a zkontroloval náš Junkers, ten ho ale také ještě vyčistil a spustil diagnostiku. On je dnešní kotel vlastně počítač s plynovým hořákem chlazený vodou, kterou tím také ohřívá. Ač si kotelník řekl více, v poměru k celkové investici to bylo vlastně méně, musel by k nám chodit třicet let, aby to stálo jako nový kotel, kdežto za návštěvy komíníka by byl nový komín na poloviční čas.

Kvůli tomu časnému vstávání jsem byl o několik hodin déle vystaven informacím o průzkumu vztahu české populace k současnému ekologickému běsnění, sociologický průzkum s (asi pracovním) názvem Rozdělení klimatem (dělá to stejná parta jako průzkum Rozdělení svobodou, která definovala našich 6 současných společenských tříd). Ukázalo se, že tam, kde jde o něco praktického, jako jsou úspornější spotřebiče či zateplování, jsou Češi celkem pro, v sebeomezování a elektro-atech je bude ještě třeba trochu vychovávat.

Celkově jsem se utvrdil v zásadě „Nevěř nikomu, kdo se jmenuje Tabery“ a „Dávej si pozor na ženy, které se o vlastní vůli/z vlastního rozhodnutí nepřechylují“.

Událost dne: v seriálu Family Gay se objevil Jarda Flégr, a nikoli kvůli kovidu, ale pro teorii, že kočky dělají z lidí své otroky tak, že je nakazí toxoplasmózou.

● **13. května** píše Mirek Dvořák, že ho očkování AZ docela ničí. Ještěže my tady asi všichni máme Pfizer/BioNTech, mercedes mezi vakcínami, jak to ohodnotil Jarda Olša, jr.

● **14. května** Randalf uvolňuje druhou přednášku, tentokrát Milana Halouska *Jurij Gagarin: Ten, který nás pozval do vesmíru*. Zprostředkoval a domluvil ji Roman Holodoktor Hruška, a od 19.05 máme pravidelnou besedu o dalších plánech. Marně se snažím připojit, ale diskuse je nakonfigurovaná tak, že ji spouští až Randalf, našťastí se okolo čtvrt stihl vrátit domů.

Halousek zde: <https://www.youtube.com/watch?v=ZeFvAmlnio>

Co balón? Stoupá?

Sledovat dění na politické scéně lze označit za dobrovolné podstupované utrpení; observační masochismus, dalo by se to nazývat učeně. Nicméně někteří to dělat musejí (to ovšem o sobě tradiční masochisté říkají taky), protože je to jejich profese. Co víc, musejí na ono dění mít názor, což je dostatečný důvod k utrpení ještě většímu. A pokud ono dění má víc než jedno bolavé místo a očekává se, že na všechna by měl ten chudák mít nějaký názor, je jeho utrpení tak nesnesitelné, že by se dalo na Schmidtově škále bolestivosti žihadel přirovnat k stupni 4, odpovídajícímu bodnutí tropickým mravencem Parapone-ra clavata.

Taková je i momentální situace, kdy politické dění má dokonce víc bolavých míst než jindy. Jen namátkou: stav pandemie, stav průběhu vakcinace, stav vládní koalice, stav tendru na dostavbu Dukovan, stav volebního zákona, stav nouzového stavu...

Trpící politický pozorovatel si nemůže vystačit s pocitem, že mu to něco připomíná, pak sáhne do knihovny pro Verne-ův Tajuplný ostrov a začít hned prvními sedmi řádky:

„Stoupáme?“

„Ne! Naopak! Klesáme!“

„Je to ještě horší, pane Smith! Padáme!“

„Proboha! Vyhod'te přítěž!“

„Poslední pytel je už vyprázdněn!“

„Co balón? Stoupá?“

„Ne!“

Čeká se, že řekne, co je příčinou stavu a co by měl kdo udělat, aby se stav změnil k lepšímu. Není divu, že letos mu nápadly došly už tak v půlce ledna.

Naštěstí má ale náš nešťastník taky po ruce pár vyprošňovacích pomůček. K osvědčeným patří historický odkaz,

.....
Aleš musel brzy na jinou (asi zubařskou) konferenci, ale zase se po nemoci přihlásila Františka.

Při té příležitosti jsem na Youtube zjistil, že na Pátečnicích přednáší o důsledcích vyhubení megafauny na hmyzáky Martin Konvička: <https://www.youtube.com/watch?v=a5B8PaKyQyl>, potom co francouzští generálové říkají to, co on před pěti roky, může se zase věnovat svému hlavnímu oboru.

● **16. května** došlo na SF v brněnské Hvězdárně a planetáriu, v cyklu Sedmikrásky tentokrát probírali s Filipem Schauerem, jedním z organizátorů Future Gate festivalu, klíše ve vědecko-fantastických filmech. *Víte třeba, že data v počítači vymažete tak, že rozbijete monitor? Nebo že děti a psi v amerických katastrofických filmech neumírají?*

<https://www.youtube.com/watch?v=jKh-q2p06B8>

● **17. května**, Julie Nekola Nováková mezi řečí na NYXu zmínila, že čeká dalšího potomka, srdečně blahopřejeme.

● **18. května** z Koreje přišlo schválení obálky další šílené knihy *Castella*, Pagi zve na čtvrtěčný test Břežanky. Ovšem není třeba být k testování Břežanky testovaný? Nebo jak píše Ondřej Neff, být očkovanec nebo prodělanec? My s Míšou nejsme ani dva týdny po první dávce...

Poslouchám úterní fejeton Ivy Pekárkové; na to, že před

obvykle prostřednictvím citátu člověka, který si uměl poradit i s nejtěžšími šlamastykami. Klasikou je v situaci jako ta dnešní volat po chybějící osobnosti typu Winstona Churchilla pomocí profláknuté věty: „Nemohu vám slíbit nic než krev, dřinu, pot a slzy“ (někteří útloučtější pozorovatelé dřinu vynechávají).

Nevím, čím to, ale v poslední době narážím mnohem častěji než na Churchilla na ruského premiéra Viktora Černomyrdina. Ten po neúspěchu měnové reformy v roce 1993 pronesl: „Měli jsme ty nejlepší úmysly, ale dopadlo to jako vždycky.“ Pravda, o těch nejlepších úmyslech se u nás, stejně jako v Rusku, dá v nejednom případě dost pochybovat. Jen namátkou z posledních týdnů: Faltýnek, Hnilička, Volný, Zeman, Okamura, Filip, Klaus&Klaus. (Kdo se cítí neprávem opominut, může se přihlásit v redakci tohoto listu.)

A jsem zvědav, zda se uplatní i další z mnoha citátů tohoto ruského politika, který by z fleku mohl účinkovat v některé z Gogolových her nebo povídek – mohly by taky rezonovat. Třeba: „Učitelé a lékaři chtějí jíst prakticky každý den.“ Kdo ví, možná ho jednou na Facebooku s pochopením zacituje i Andrej Babiš: „Vláda je složitý organizmus, když budete neustále měnit její členy, výsledek nebude stát za nic. Víím to, byla to moje práce.“

Jaroslav Veis

šestatřiceti lety odsud utekla před komunismem, nasákla pozoruhodně jejich manýry. Ale možná to k multikulturalismu a progresivismu patří. Velmi se ve svém fejetonu podivovala, jak může spolek Sysifos zvat na přednášku docenta Konvičku, když tento projevoval v době migrační krize nechuť k islamizaci Eropy. Přednáška u Pátečníků jí zřejmě unikla nebo k ní ještě nedoputovala, ale že si nevšimla, jak se Konvičkovi za těch pár let přiblížil Macron nebo třeba Michel Barnier, je na pováženou.

V podvečer rozesílám pozvánku na virtuální poradu SF klubu a její páteční verzi nanečisto.

● **19. května** se mi po čase ozval Zdeněk Pobuda, s jeho nemocí je to horší, než jsem se obával, ale nerezignoval a pere se s tím. Odpoledne se zastavil Pavel Houser (rozvolňujeme :-)) a donesl svou knihu *Grébovské motyky*, více na straně 6.

● **20. května** si užíváme dopoledne bez elektřiny a já, protože nedobil, i bez mobilu. Odpoledne přijel Richard Klíčník, po roce první SF návštěva, vlastně tu na podzim byla Vilma a Sargo, ale to jsme seděli na zahradě s dvoumetrovými rozestupy, takže to nebudou počítat.

● **21. května** Porada na nečisto, bohužel Jiřina a Lulu budou mimo svá PC a já se zapomenu připojit. Ach jo. **Zdeněk Rampas**

Městské legendy na hranici dada

Název sbírky *humorných místopisných textů trochu klame – nejde ani o nové pražské pověsti, ani o jejich parodie. Spíše jsou to glosy a hříčky, jež potěší hlavně čtenáře, které baví odkazy, aluze a etymologické vtípky.*

Vystudovaný biochemik **Pavel Houser** (nar. 1972) patří k nemnoha českým popularizátorům vědy. Činí tak zejména jako (pravděpodobně jediný) redaktor internetového magazínu Sciencemag.cz, který zaplňuje s obdivuhodnou denní periodicitou.

Kromě toho mu zbývá čas i na psaní knih, přičemž jeho záběr je neobyčejně pestrý: vedle dvou knih rozhovorů o vědě a s vědci publikoval knihu s výmluvným názvem *Zvrhlá věda* (2016), ale také šachistické povídky nebo sbírku křížovek *100+1 Kakuro* (kakuro je luštitelská disciplína kombinující klasickou křížovku a sudoku). Zajímal se však také o literaturu, městský místopis a dějiny – a to vše uplatnil ve své poslední knize, nazvané *Grébovské motyky a další pražské legendy*.

Na obálce je sice uvedeno, že jde o jeho beletristickou prvotinu, ale nahlédnutím do útrob internetu lze zjistit, že agilní autor už za sebou má pokusy i v oblasti umělecké literatury, byť publikované jen časopisecky (sci-fi povídky); některé jeho publikované knihy měly k beletrii také přinejmenším dost blízko. Nakladatelství Druhé město, které u nás patří mezi přední (a elitní, chcete-li) vydavatele české prózy i poezie (vydává mj. **Jiřího Kratochvila**, **Michala Ajvaze**, **Ivana Wernische** či bestsellery **Emila Bočka**), tím možná chce dát najevo ambici uvést do světa nového zajímavého autora, a to v žánru humoristickém, který u českých čtenářů patří k nejoblíbenějším. A je dobré dodat, že autorů, kteří jej umějí napsat, tu momentálně není zrovna mnoho.

Grébovské motyky navíc příznivce humoristické prózy spíše zklamou, přinejmenším ty, kteří vyhledávají přímočaré vtípkování. Houserův humor stojí zejména na etymologických hříčkách, na kvazivědeckém stylu psaní a na absurdně vygradovaných situacích a fiktivních lokálních dějinách. Bohužel je dost roztěkaný, rozlévá se do dílčích vtípků a většinou textů scházejí pointy. I kvazivědecký styl psaní, jehož humorový potenciál už léta skvěle využívají cimmrmanologické přednášky, zůstal tak nějak na půli cesty – autor v něm mnohokrát nevydrží setrvat do konce a uklouzne ke stylu obecnému nebo až mírně hovorovému.

Houser s oblibou využívá názvů pražských čtvrtí (případně ulic), které jsou samy o sobě dost bizarní (Měcholupy, Hrdlořezy, Strašnice), a domýšlí, jak a proč tyto názvy vznikly a co to znamenají pro jejich obyvatele. Většinou však zůstane na úrovni glos a vtípů v rozsahu několika málo vět, pak hned skáče k dalšímu motivu. Přitom když se pustí do rozvinutějšího fantazírování, obvykle se mu docela daří: například na rozdílu mezi Řeporyjemi (kde podle něj sedláci na sklizení řepy používali rýč)

a nedalekou čtvrtí Řepy (tam ji tahali ze země ručně) rozvíjí a vyhocuje příběh vzájemné řevnivosti, kterou muselo vyřešit sídliště Velká Ohrada. Vůbec nejlepší povídkou je hned ta titulní, surreálně hororová „pověst“ o tom, jak oživlé motyky tyranizují park Grébovka.

Houser jako své inspirace uvádí **Borgese**, **Lovecrafta** či **Pereca**, ale najdeme tu i náběhy k dada. Zdařile dopoví jednu historiku z **Haškových Osudů dobrého vojáka Švejka**, na Malvazinkách nechá strašit **Ladislava Klímu**, využívá motivy z historických kronik i ze současných médií. Někdy pracuje se skutečnými názvy, jindy je invenčně pozmění – například slavnou smíchovskou hospodu U váhy přejmenuje na U nadváhy. Spíše než povídky nebo parafraze či parodie pověstí a legend připomíná většina textů fejetony psané poučeným znalcem Prahy, který však neumí moc dobře fabulovat. Nápadů má dost, jen je mnoho z nich jen letmých a nedostatečně nosných. Pak z nich autor vtíp trochu ždíme, zvláště když se rozhodne využít je na celou povídku (*Alkoholič, Věčná sláva rondelů*). Ale jiné jsou při vší jednoduchosti nosné dostatečně (farářské trhy v povídce *Taje trhů* či masožravý tetřev hrušec v *Hrozbě hrušni*). Je to neustálý pohyb nahoru a dolů: v jedné povídce oceníme autorovu práci s jazykem a odvahu dovést nápad ad absurdum, u další se už jen pousmějeme a u třetí zíváme.

Grébovské motyky je knížka dosti útlá, povídky obvykle svou délkou vydají jen na dvě strany, někdy ani to ne; a to je ještě na necelé stovce potištených stran dvanáct celostránkových ilustrací **Kateřiny Sidonové**. Možná stálo za to zkusit ještě některé texty rozvinout, najít v nich příběh a zápletku či alespoň výraznější humorový motiv. A jiné naopak zahodit.

Pavel Mandys / iLiteratura.cz

Pavel Houser: Grébovské motyky a další pražské legendy. Druhé město, Brno, 2021, 104 s.

Odposlechnuto

Rabinowitz celý nervózní čeká na recepci Hiltonu na Baum, se kterým má mít nejdůležitější obchodní schůzku života, a co nevidí, sedí tam Rotchild. Tak se tak k němu přitočí a nasměle se zeptá: „Pane barone, je mi to trapné, ale jmenuji se Rabinowitz, mám tu opravdu důležité jednání, za chvíli půjdeme okolo, myslíte, že byste na mne mohl zamávat, jako že se známe? Moc by mi to pomohlo.“

Rotchilda to pobaví, tak souhlasí, za chvíli už je tu Baum, Rabinowitz mu potřese rukou a už to štrádají kolem stolu, kde haleká Rotchild:

„Haló, Rabinowitzi, jak se máte?“

„Hele, Rotchild, nezdržujou, copak nevidíš, že mám jednáni?“

KAHASHIMA

Petr Stančík: Andělí vejce

Dostal jsem chuť dopřát si po čase nějakou beletrii, nejlépe českou. Moc jsem ani nedoufal, že něco na čtení najdu. Ono totiž najít vymyšlený příběh, který bude přijatelný pro muže na prahu padesátky, navíc po roce karantény, je velice těžký úkol. Vzpomněl jsem si, že mám nepřečtený román *Andělí vejce* Petra Stančíka. Mám dojem, že před lety jsem ho koupil jako dárek manželce. Nikdo z nás však knihu nečetl a nejspíš jsme ji někomu dali, protože už doma není. *Andělí vejce* je však volně ke stažení jako e-kniha na stránkách městské lidové.

Nejsem úplně stoprocentní fanoušek všech kniž. Stančíka. Jeho typické fantasmagorické obrazy mi někdy připadaly přeci jen trošku násilně konstruované a nelibují si ani v různých nechutnostech, které občas zařazuje.

Ale *Andělí vejce* mě potěšilo zatím z jeho knih nejvíc. Dokonce se mu podařilo vytáhnout mě z celkové i aktuální sešlosti a nevrlosti. Vír surreálních obrazů hned od počátku prověděl mé soustředění.

Využil jsem formátu e-knihy a nechal si předčítat syntetický hlas z mobilu při běhání a při nákupu.

Nákupy mi však ten složitý text zkomplikoval. Udělal jsem tu chybu, že jsem si do samoobsluhy pustil do sluchátek *Andělí vejce*: jak jsem se soustředil, aby mi neutekly vtipky, jazykové hrátky a poetické obrazy, tak samozřejmě už nezbyvalo šedých buněk mozkových na praktický život. Takže jsem domů přišel sice literárně povznesen, ale s jinými věcmi, než pro které jsem původně jel. Dokonce jsem v rozržitosti nechal nakrájený chleba ležet v obchodě v kráječce, za což se tímto personálu na fililálce dodatečně omlouvám.

Knihu jsem naposlouchal docela rychle, stačilo několik běhů a nákupů. Mohu dosvědčit, že i toto dílo p. Stančíka obsahuje očekávanou dávku černého humoru. Třeba ve scéně, kde se jedna postava kreativně zasebevraždí.

Sestrožil [...] vzduchoplavecký balón plněný bludičkovým plynem. Vlastnoručně jej sešil ze svých jediných šatů a napustil plynem z obecní bažiny V Zamordovaným. Místo koše k němu přivázal provaz a na něm se oběsil. Ten den panovalo úplné bezvětrí, takže [sebevrahoval] nahá mrtvola se nad vsí klin-kala tak dlouho, dokud z městečka Bzdín nepřijeli hasiči s dost dlouhým žebříkem, aby ho mohli sundat.

Nechybí ani tradičně originální erotické scény. Původně jsem chtěl dát jednu skvělou ukázkou. Ale nebylo by správné takto vyzradit další bonbónek pro potenciální čtenáře.

Román sleduje životopisnou linku hlavního protagonisty, p. Augustina Hnáta. Augustin se narodil ve zlaté éře konce habsburské monarchie a na jeho osudech sledujeme zas jednou rozporuplnou moderní cestu českého národa mezi emancipací a úpadkem; u p. Stančíka přirozeně z perspektivy kultivovaného reakcionáře, rafinovaného hedonisty a sebeironického pozéra. Nechybí tedy ani u p. Stančíka obvyklý ohňostroj kultur-

ních odkazů, u nichž předpokládám, že jsem v důsledku nedostatečného vzdělání z nich zachytil jen menšinu.

Jedno těžiště příběhu představuje Augustinovo dětství na vesnici. Další životní éra hlavního hrdiny se strefila do mého aktuálního nového kulturního zájmu: přes zimu jsem poslouchal na státním rozhlasu četbu paměti p. Jiřího Karáska ze Lvovic na dobu *Moderní revue*. Dost mě to zaujalo a chystám se něco si od skupiny tvůrců kolem *Moderní revue* přečíst. Pěkně se tak můj aktuální zájem sešel s románovým působením p. Hnáta na studiích v Praze: *Andělí vejce* tu nabírá trochu podobu klíčového románu. P. Hnát se přátelil s lidmi kolem *Morózní revue*, hlavně s p. Arnoštem Výletem a p. Jiřím Kahánkem z Voskovic. Když jsem si googlil slovo „Morózní revue“, zjistil jsem, že pojem „morózní“ je s oblibou užívaný právě p. Karáskem ze Lvovic v jeho básních. Mohu se dohadovat, že toto je možná jeden z drobných kulturních odkazů, které zůstanou skryty čtenářům, kteří neznají třeba básně p. Karáska ze Lvovic.

Velká část příběhu je pak věnována osudům dobrého vojáka Hnáta za světové války a v revolučním Rusku. Je zapojen do ruské občanské války a větší část cesty putuje s československými legiemi.

Na závěr ještě malý citát, jak protagonistis-
ta přijal Republiku:

Augustin byl zklamán, že doma nenašel obnovené České království a že nově republiky vládnou svobodní zednáři, ale nakonec se s tím smířil, protože to byli slušní lidé. Alespoň někteří.

Knihu mohu vřele doporučit.

První věta knihy: *12. května 1945. Augustin Hnát se probouzel.*

Poslední věta: *Hnát pak Theovo ještě teplé tělo chvatně pohřbil v nekonečných hlubinách močálu, tam, kde se odjakživa říkalo V Zamordovaným.*

Jára Mikovec

Databáze knih: 83 % (ze 173 hodnocení)

Goodreads: 78 % (ze 110 hodnocení)

Odposlechnuto

Francouzský kamarád si mě vymazal z FB přátel.

Zeptal se mě, jestli vím, kdo byl prvním vítězem Tour de France.

Asi nebylo dobré odpovědět, že to byla sedmá německá tanková divize.

Stierlitz se vplížil do nacistického hradu Wewelsburgu a zapálil muniční sklad.

Koule do katapultu bohužel nehořely tak, jak si představoval.

KENJIRO

Přemysl Krejčík: Čokoláda pro Wehrmacht

Zrození románu skrze slovo a hudbu

Když před pěti lety v roce 2016 vyšla v Epoše sbírka povídek Přemysla Krejčíka *Kybersex*, poctivě jsem ji přečetl, a musím přiznat, že mi většina textů přišla nějakým způsobem podivná, ale ne zase až tak, abych se na některý z nich po té době ještě rozpomenul. Nicméně jsem si uchoval ten mezi fany častý pocit nepatřičnosti, obvyklý, když se o SF pokouší někdo s mainstreamovým mentálním nastavením. Nemusí to být nutně špatné, ale autorovi jde o jiné věci, než kvůli kterým jsem se na většinu života upsal fantastice.

Nicméně péče, kterou dalšímu exkurzu Přemysla Krejčíka do hájemství fantastiky věnovalo nakladatelství Host Brno, mě přiměla dát autorovi druhou šanci.

Kniha není dlouhá, cesta tramvají do Národního očkovačického centra a zpět přispěla k přečtení takřka na jeden zátaah. Během té doby jsem si vytvořil teorii, jak asi román vznikl.

Autorovi, který na počátku století založil hipopopovou skupinu a dnes je členem pardubické rapmetalové kapely, se podle všeho velmi zalíbilo slovo dieselpunk, a to až tak, že ani příliš nepátral po jeho nejčastějším a ustáleném významu a vtělil do něho svou představu s retrofuturismem jen málo příbuznou. Stvořil z toho slova alternativní realitu tak trochu jiné Prahy uprostřed trochu jiného protektorátu za trochu jiné světové války.

Tuto Prahu z jara 1942 ovládají vojáci SS na obřích motocyklech značky Schlachthund, o servis a opravy strojů se jim stará vršovická továrna, plná mládeže nadšené úžasnými stroji, které opravují. Za to jim SS dopřává jisté materiální i kulturní výhody, včetně tolerance dieslácké subkultury, koncentrované v tanečnické a baru *U Přejetý kočky*, kde mladí tráví čas po práci a kde se hraje jejich dieselpunk, pardon diesel jazz, který je vedle ohozu odlišuje od potápek poslouchajících swing.

Tenhle začátek, včetně vyličení atmosféry a hudby v diesláckém baru, je asi nejpovedenější část knihy, popis orchestru a jeho hry je stejně detailní a zasvěcený, jako když Franta Novotný líčí vybavení křižníku třídy *Arleigh Burke*, jen se místo jednotlivým nástrojům zkázy věnuje nástrojům hudebním. Je znát, že tomu autor rozumí a má to rád.

Druhým inspiračním zdrojem knihy asi byla kovová krabička čokolády určené pro Wehrmacht, a protože máme to čapkovské výročí, objevil se zde za třetí i motiv robota v podobě člověkem řízeného golema, okolo kterého se točí hlavní zápletky. Kdy by něco takového měl, asi by se stal pánem Německa a vylíčil válku.

Milovníci kontrafaktuální literatury ale přijdou zkrátka, nedovědí se, kdy vznikla nová verze reality, odkdy se dějiny začaly odvíjet v rytmu dieselpunku. Odlišnosti se hromadí, ale přitom jsme konfrontováni se spoustou takřka zbytečných podrobností shodných s tou naší větví reality či multivesmíru,

kteří autor pro potřeby knihy nastudoval, a pak nám je musel říci, místo aby tvořily těch devět desetin ledovce pod hladinou.

Dozvídáme se hodně detailů o výsadcích Silver i o těch, které jsou pro děj knihy nepodstatné; když už je tolik věcí jinak, nemohl být i počet výsadek jiný? K čemu musíme vědět, že Čurda byl převelen do Ruska (a nedostal „šanci“ prokázat svou charakterovou slabost)?

Autor nás zaplavuje nepřehledným davem postav, v nichž je zvláště na té české straně obtížné se orientovat, sám občas ztrácí přehled, co nám již prozradil a stává se, že se od postavy dozvídáme, co již ozřejmil vševědoucí vypravěč, naštěstí se děj brzy změní na souboj arcipadoucha Corey Hopkinse a pobožného střelce, posledního ze Tří králů, Václava Morávka.

Z těch velkých kontrafaktuálních změn této reality bylo asi nejpodstatnější zastřelení Stalina, což kupodivu není tak za vlasy přitažené, jak se zdá, kdyby byl s ostatními úřady opustil Moskvu na konci roku 1941 a odešel do Kujbyševa, tam by jej soudruzi po prvních neúspěších pravděpodobně zastřelili jako obětního

beránka, to on vytušil a vsadil na to, že Moskvu s jednotkami odvelenými ze Sibíře, kde do té doby čekali na Japonce, uhájí. Ve světě Krejčíkova dieselpunku to ale udělají monarchističtí atentátníci ve snaze obnovit carství. To dle mého svědčí jak o malé znalosti carismu, tak i bolševismu.

Čokoláda z názvu se v knize také objeví jen dvakrát, byť v tom druhém případě zkomplikuje děj a pomůže protáhnout knihu o pár dalších stran. V závěrečných poznámkách je navíc prozrazeno, že v realitě to takhle nefungovalo...

Asi jsem trochu hnidopich, ale při četbě se mi obsedantně vracela myšlenka, o jaký že to jde dieselpunk, když motocykly, a nikde není uvedeno, že to u Schlachthundu bylo jinak, jezdí na benzin, na ten totiž ve Třetí říši jezdilo prakticky vše, včetně jejich nejslavnějších a největších tanků a dokonce i ta tajná zbraň (golemové), o kterou v celé knize jde.

Přemysl Krejčík je mladý autor, nedávno byl moninován na cenu Jiřího Ortena pro autory do třiceti let, mírně paranoidní recenzent by na něm mohl shledávat až přílišné ovlivnění soudobou euroideologií: nejhorší padouch Třetí říše (na území Protektorátu) je Američan, jeho jednotku sadistických vrahounů Die Fremden tvoří deklasovaní východoevropané, Němci se zde takřka nevyskytují, tedy až na (ne)čestnou výjimku Reinharda Heydricha a „Řezníka“ Oskara Fleischera z pražského gestapa. Československo se po válce díky vlastnictví golemů na straně vítězů chová k sousedům podobně, jako se velmocí dříve chovaly k němu, a v osvětenějších letech jednadvacátého století se už ke své minulosti raději nechce znát.

Ale to by možná autorovi křivdil, třeba je kniha předzvěstí slibného začátku.

Grobenius

P. Krejčík: *Čokoláda pro Wehrmacht*, Host, 296 str., 349 Kč

Rozhovor s autorem Nezahrady René Vaňkem

René Vaňek zatím vydal dvě knihy. *Nezahrada* spatřila světlo světa v roce 2008, *Soma secundarium* v roce 2011. Obě jsou těžko zařaditelné. A protože v rozhovoru mluvíme nejvíce právě o svébytné poetice autora, považovali jsme za rozumné proložit rozhovor ukázkami. Abyste věděli, jak divné je to „divné“, o kterém je v jednom kuse řeč.

***

„Nejrači bych to všechno sežral. Ale nemám na to už zuby. Ani žaludek. Je to prostě v prdeli, kluku.“

„Kluku?“ podivil jsem se. „Ty víš, že jsem kluk?“

„Jasně, že vím. Celou dobu tě zkouším. Víš, čekal jsem, že se přiznáš sám.“

Podíval jsem se do jeho hlubokých, modrých očí. „Bál jsem se. Bál jsem se, že mě budeš chtít vykastrovat.“

Děda se sípavě rozkašlal. „Ty můj blbečku. Vykastroval bych raději všechny naše ondatry, než abych vztáhnul roubovací kudlu k tomu tvému famfulánkovi.“ Objal jsem dědečka a rozplakal se štěstím.

„Už je čas,“ řekl pak děda a kývnul hlavou směrem k oknu. Věděl jsem, co musím udělat. Snesl jsem křeslo z patra do přzemí, vytlačil ho před dům a dopravil k našemu věčně hořícímu kompostu. Rudé slunce právě zapadalo za obzor temných skalnatých vrcholků. Přestávalo pršet a kompost hladově hučel.

„Pamatuj si, že dědek je to nejlepší hnojivo, jaký existuje,“ zdvihl stařec ukazovák, když jsem jeho tělo zvednul z vozíčku a posadil ho na kraj kompostu. Z okolní vegetace nás sledovaly desítky párů skleněných očí zatracených panenek.

„Tak se tady měj krásně, ty můj zahradníku, a dávej bacha na květák! Víš, že to chce dost draslíku, aby ti vyrostl pořádek!“

Rozloučil jsem se s ním polibkem na čelo a začal ho zahrnovat doutnajícím zeminou. Ted' už byla celá zahrada jen a jen moje. Alespoň na chvíli.

(*Nezahrada*, povídka *Jak jsem dědovi pomohl sežrat šachy*)

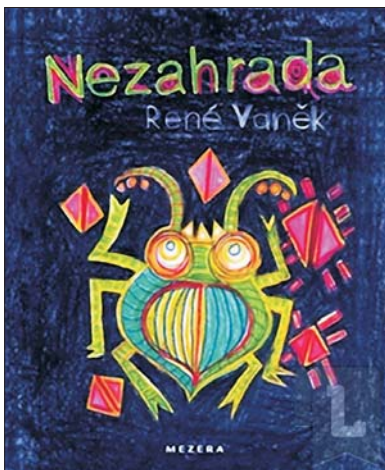
***

***Nezahrada* i *Soma secundarium* byly knihy, které lze označit jako „divné“. Kam na to chodíte? Do jaké míry je to stylizace a tendence psát nějak, do jaké míry je to pro vás přirozené?**

Vlastně dost složitá otázka. Ta „divnost“ nejspíš vychází z pomyslného průniku několika mých tendencí – z živelného odporu k cenzurování vlastní imaginace, záliby budovat světy založené na snové mechanice a taky určité potřebě zrazovat čtenáře rozbíjením jeho očekávání. Jako inspirace mi občas poslouží některá z mých šťavnatějších nočních mūr (které si pilně zapisuji do Evernote), ale jinak to přichází tak nějak „samo“.

Možná poškozená neurální síť odpovídající za literární recombinační? Kdo ví. A k té příležitosti – píšu tak, aby text vyhovoval primárně mně samotnému a naplňoval má vlastní očekávání. Zřejmě je to tedy přirozené?

Odevzdal jste rukopis knihy do Fantom Printu. Můžete tuto knihu, která ještě není ani v edičním plánu, představit?

Knihy po *Nezahradě* a *Somě* představuje odbočení ke sci-fi literatuře, žánrově má asi nejbližší k biopunku. Děj se odehrává ve světě, který prodělal drastickou biotechnologickou revoluci.auta, letadla, spotřební elektronika a podobně už se nevyrábí v továrnách, místo toho se rodí ve velikých podzemních línkách. Všechna běžná zařízení a mechanismy jsou ve své podstatě živé organismy, mnohdy obdařené schopností uvědomovat si sebe sama, někdy dokonce oprávněně jednat nezávisle na svém majiteli a žijící vcelku spokojené životy. Ovšem ve velmi podobných línkách vznikají i samotní lidé, přičemž část z nich je ihned po narození vykastrována, podrobena dodatečným genetickým úpravám a konvertována v levnou a snadno nahraditelnou pracovní sílu – podlidi. Stručně řečeno se tedy jedná o svět, kde se předměty stávají osobami a lidské bytosti nástroji bez vlastní vůle.

Hlavním hrdinou příběhu je zaměstnanec nejmenované korporace, svého druhu detektiv, který kromě svých vztahových peripetií a obsese konzumovat krásné předměty (za tímto účelem si doma pěstuje orchideje) řeší i zvláštní případ přízraku muže v kostýmu skautského vedoucího, který se zjevuje napříč městem a zanechává po sobě jen chaos. Zprvu nevinně působící kauza se ukáže být začátkem něčeho mnohem většího.

Hlavním hrdinou příběhu je zaměstnanec nejmenované korporace, svého druhu detektiv, který kromě svých vztahových peripetií a obsese konzumovat krásné předměty (za tímto účelem si doma pěstuje orchideje) řeší i zvláštní případ přízraku muže v kostýmu skautského vedoucího, který se zjevuje napříč městem a zanechává po sobě jen chaos. Zprvu nevinně působící kauza se ukáže být začátkem něčeho mnohem většího.

Text je poměrně rozsáhlý, takže jsme se se šéfredaktorem panem Marchlíkem dohodli na jeho rozdělení do dvou svazků. Redakční práce prvního dílu finišují a dá-li covid, mohl by vyjít do konce roku.

Když se řekne „líheň“, vybaví se mi jednak Miroslav Žamboch, jednak Josef Pecinovský a jeho Plástev. Inspiruje vás česká tvorba? Nebo světová autori? Nebo čtete naopak málo, abyste si udržel vlastní styl?

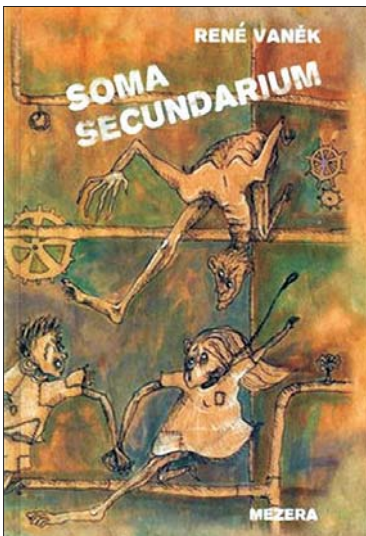
Líhně od Miroslava Žambocha jsou shodou okolností dvě z mála českých žánrových knih, které jsem dokázal dočíst, a dokonce je mám i v knihovně. Současná česká tvorba mě příliš neoslovuje. Naprostou většinu z toho, co momentálně vychází, obvykle jen nahryznu a zase odložím. Nebudu ale zacházet do detailů, nerad bych se někoho dotknul. Samozřejmě se najdou i výjimky. Před pár lety jsem například objevil fenomenálního Petra Stančíka, konkrétně jeho *Mlín* na mumie. Ten se mi zalíbil velice a musel jsem ho ihned zařadit do svého pomysl-

ného knižního TOP 10. Nádherně zvrácená kniha. Z českých autorů bych měl asi zmínit ještě Biancu Bellovou a Petru Soukupovou.

Obecně dávám přednost „relaxační“ zahraniční literatuře. Stephen King, Philip Pullman, Haruki Murakami, Terry Pratchett, Neil Gaiman, Ray Bradbury, Cormac McCarthy. Taková ta všem dobře známá klasika a nic výjimečného. Kromě toho mám velmi pozitivní vztah k české klasice – Jaroslav Hašek, Bohumil Hrabal, Karel Čapek. Momentálně mám rozečtenou Katyni od Pavla Kohouta.

Číst málo je podle mě chyba, pokud se člověk sám pokouší o nějakou literární činnost. Nejsou-li totiž vstupy literární stimuly, nelze očekávat žádné smysluplné výstupy.

Když nad tím teď přemýšlím, reálná inspirace vlastně nepřichází ze světa literatury.

mám v každé knižce vymezené dvě „reprezentativní ukázky“, které vždycky předčítám. Mimo tyto stránky ale raději nelistuji.

***

„Ty sis nepřipravil básničku?“ podivila se žena. Na okamžik jsem se otočil a pohlédl jí do obličejů. Působila klidně, vyrovnaně. Trochu otráveně.

Jak může být tak klidná! Vidí vůbec to, co vidíme my?

Vtom se Fritz zcela nečekaně zvednul na nohy a vystřelil pryč, směrem ke svému pokoji.

Mikuláš zařičel, až jsem myslel, že z toho ohluchnu, roztáhl tlamu, jeho jazyk prásknul jako bič a obmotal

prchajícího hocha kolem pasu.

„Pusť mě ty, ty hajzle, pusť mě ty, ty svině!“ zatínal Fritz neostříhané nehty do rudé svaloviny a snažil se z ní vymotat.

Doposud nás každý rok chránil Fanatik. Dovolil Mikulášovi vstoupit do našeho bytu, nás – Tetiny děti, nechal přednést pár těch kraťoučkových kouzelných veršů, nechal nás chvíli se bát, protože ono je dobré, když se člověk občas trochu bojí. Když se člověk bojí, ví, že je naživu. Ale Fanatik by nikdy nenechal věci dojít až takhle daleko.

„Vidíš, měl jsi být hodný!“ smála se Teta.

(Soma Secundarium, kapitola Mikulášův dotek)

***

Máte přehled o tom, kdo vás čte? Zdáte se mi rozkročený mezi „mainstreamem“ (ostatně, Somu Secundarium recenzovali i v časopisu Host) a fantastikou, ale spíš než aby vás obě kategorie akceptovaly, zůstáváte, aspoň mám ten pocit, příliš divný pro jedny i pro druhé, tedy příliš fantastický pro ty, kteří nečtou fantastiku, a příliš mimo zajaté koleje pro ty, kteří fantastiku čtou.

Ano, ten pocit je naprosto správný, sám to vnímám úplně stejně. Je vlastně docela příznačné, že obě mé předchozí knižky vydalo zrovna nakladatelství zvané Mezera. Mezera vytvořila mezery pro mě coby špatně zařaditelnou literární anomálii, s jejímiž produkty si běžná nakladatelství obvykle nevědí rady. Text, který teď k vydání připravuje Fantom Print, má ovšem výrazně nakročeno směrem ke klasické fantastice. Hladina podivnosti je zde na moje poměry dosti nízká, nicméně k jistým vzduchům samozřejmě dojde.

Máte nějakou fanouškovskou základnu? Pavel Bareš je známý tím, že se svými fanoušky intenzivně komunikuje přes Instagram, silný „fanklub“ si svého času vybudoval Pavel Renčín – jak to máte vy?

Co se mé fanouškovské základny týká, musím se přiznat, že její rozsah vůbec nedokážu odhadnout. Nijak zvlášť velká samozřejmě nebude, což přímo souvisí s tou mou anomálií. Moje věci naprostá většina lidí přestává číst po první stránce. Co mi osobně přijde velice zajímavé, je skutečnost, že přitahují

Jaká je u vás cesta ke knize? Pišete neustále, až z toho jednoho dne vznikne kniha? Nebo naopak nepíšete vůbec, až najednou přijde nápad – a pak i kniha?

Pišu neustále. Pomalu, často s různě dlouhými přestávkami, ale neustále. Kniha není výsledkem nahodilého konstrukčního procesu. Už na začátku chci, aby měl příběh konkrétní pointu, k té musí všechno směřovat. Vždy si nejdřív předem postavím kostru příběhu a tu pak postupně obaluji svalstvem, plním vnitřnostmi a zažívám do kůže. Pokud tuto kostru nemám, obvykle začínám během psaní tápat a vše skončí smutně: ukončením experimentu a jeho následnou skartací. Kostra je ale od začátku vždy lehce plovoucí, s dosti vágně přišroubovanými údy, aby mi dávala dostatek prostoru k případnému kličkování a možností improvizovat. Možnost v případě nutnosti trochu „ujet“ je na psaní to nejzábavnější.

A co se děje dál? Občas autoři tvrdí, že jakmile knihu dopíší, přestane je zajímat. Máte to stejně? Stává se kniha vydáním uzavřenou kapitolou, nebo byste se k tomu, co jste napsal, občas rád vrátil, něco pře-psal, něco rozvínil...?

Jsem názoru, že text sám o sobě vlastně nikdy není hotový. Úplně každý autor prodělává během života tvůrčí vývoj, mění své zvyklosti, postupy, vnitřně se reorganizuje, učí se nové věci. Pokud je alespoň trochu sebekritický, na svých „hotových“ výtvorech začne s postupem času vidět dříve dokonale maskované mouchy, což ho nutí k dodatečným revizím, cizelování a posouvání díla do bodu domnělé dokonalosti. Vydání knihy vnímám jako takové definitivní vytržení rukopisu z rukou autora a zmražení možnosti do něj znovu a znovu vstupovat. Nepříjemná věc. Mně osobně upření možnosti nekonečných editací frustruje natolik, že se ke svým starým knihám raději vůbec nevracím, pokud možno je ani neotvírám. Víím, že bych objevil ohromné množství různých neladů, s nimiž teď už nelze pohnout. Víím i to, že dnes bych vše napsal úplně jinak. Jestli lépe, toť otázka.

Pro případ nutnosti absolvovat nějaký ten literární večer,

pozornost různých psychiatrických pacientů. Nezahrada milují paranoidní schizofrenici, kteří se v ní z nějakého důvodu vidí. Občas mě někdo z nich dokonce kontaktuje, protože mě považuje za „svého“.

V souvislosti s tímto si nemůžu opustit následující vsuvku: Nezahrada ve své době pobouřila mého strejdu – bigotního katolíka. Vnímá ji jako cosi zlého, škodlivého a pokušitelského. Postupně nabyl přesvědčení, že jsem duševně narušeným lidským jedincem, a usoudil, že je nezbytné nutné nechat knihu „analyzovat“ odborníkem. Předložil proto výtisk, který jsem mu daroval, svému kamarádovi a spolužákovi z medicíny, psychiatru prof. Höschlovi. Ten si text přečetl a ke strejdově obrovskému zklamání prohlásil, že dost pravděpodobně blázen nejsem. Vše naštěstí zachránil tatínek pana Höschla, Cyril Höschl starší, profesor mechaniky. I on si totiž knihu přečetl, načež ji označil za největší sračku, jakou kdy v životě četl. Za mě krásné!

Jinak se svou hrstkou fanoušků udržuji kontakt zejména prostřednictvím Facebooku. Taky mám svůj osobní web, kde občas zveřejním nějakou tu krátkou povídku nebo článek. I Instagram vlastně mám, ale ten používám spíš jen coby portfolio pro své vizuální experimenty a pavoučí fotogalerii.

Stále mě to táhne zpět k té divnosti – protože tento rozhovor je (až na drobnosti jako „pavoučí fotogalerie“ nebo „šřávnaté noční můry“) úplně normální. Přemýšlím nad tím, jestli se stylizujete víc teď, přičemž skutečný René Vaněk je v beletristických textech, nebo jestli jste to víc „vy“ v tomto rozhovoru...?

Teď z vás ovšem cítím určité zklamání a mám výčitky, že jsem neodpovídal vykojeněji. Musím se přiznat, že jsem to měl původně tak trochu v plánu. Nějak mi ale přišlo, že bych náš rozhovor mohl využít jako příležitost k vylepšení své pověsti nepříčetného maniaka, designéra mučících nástrojů, chovatele jedovatých členovců a nekrofunerálního estéty, kterou jsem si získal prezentací na sociálních sítích a literárních večerech. Mimochodem označení nekrofunerální estét se mi celkem zamlouvá. Kdysi dávno mě takto nazval jeden známý, když jsem ho seznámil se záměrem založit si kolekci prvorepublikových kremačních uren (tuhle drobnost máte jako bonus).

Samozřejmě, že se v rámci tohoto rozhovoru tak trochu stylizuju. Vylepšovat se, něco předstírat, aby nedošlo k expozici shnilého vnitřku, toť přirozená vlastnost každého lidského jedince. Bez ní by se jeden člověk druhého velmi často dost štítíl nebo přímo děsil. Já jsem vlastně odjakživa stylizací dost posedlý. Ve zlaté éře literárních serverů, což je nějakých deset let zpátky, bylo mou velkou zálibou vytváření účtů fiktivních literátů včetně jejich portfolia. Pod „maskou“ neexistujícího devate-

náctiletého básníka-hipstera se mi takto dokonce podařilo dostat několik básní do časopisu Tvar. V roce 2013 pro změnu jistě nakladatelství vydalo sbírku velmi pokleslých povídek jistě zhyralé autorky z oblasti střední Moravy, která tak nějak nebyla tím, za koho ji nakladatelství považovalo.

Texty, které mají být publikovány pod svým jménem, určitým způsobem vždy „ego-rekuperuji“ v tom slova smyslu, že z nich ihned po jejich vzniku odsaji podstatnou část toho, co by příliš odrazilo moji skutečnou povahu, všechny ty zruďné obsese a posedlosti, o kterých se nikdy nikdo nesmí dozvědět. Dá se tak nejspíš říct, že moje skutečné já leží v průsečíku beletristických textů a toho, co by se dalo nazvat veřejnou prezentací internetového úchylna Vaňka, který se ze všech sil pokouší tvářit seriózně. Opakuji – nejspíš.

***

Vyptával se Honza Křeček

René Vaněk (*1983), vystudovaný agrobiolog, v současné době se žije 3D grafikou. Je autorem knih *Nezahrada* (Mezera, 2008) a *Soma Secundarium* (Mezera, 2011). Aktuálně probíhají redakční úpravy na rukopisu, který odevzdal v nakladatelství Fantom Print. Na svém webu <http://nezahrada.cz/> mimo jiné píše, že miluje kočky, gumové medvídky a prostory bez oken, ale... vy mu po tom rozhovoru ještě něco věříte?

Odposlechnuto

Já: [v noci v posteli] Co pořád nespíš?

Manželka: Nó... víš, jak jsme byli předloni ve Walesu?

Já: No, a co?

Manželka: Přemyslím, jestli ses nevyspal s tou courou z Llanfairpwllgwyngyllgogerychwyrndrobwlllantysiliogogochu?

Já: Prosim tě – jak můžeš něco takového vůbec vyslovit?

Už mě unavují ty věčně se opakující výmluvy:

bolí mě hlava, jsem moc utahaná, neznám vás, tisícovka je málo...

SKRPO9

„Nelez mi do počítače, nebo budeš našťvaná,“ varuje muž manželku.

„Tak jsem celý den prohledávala tvůj počítač,“ říká druhý den manželka, „a jsem pěkně našťvaná, protože jsem nedokázala najít ani porno, ani emaily tvé milenkyl!“

„Já tě varoval...“

JYRKA

V pokročilém věku jsem se díky mladinké stomatoložce zbavila strachu ze „zubařů“.

Teď se bojím zubařek.

NYX

RUR na Filipínách

Ke 100. výročí slova robot vyšel na Filipínách už druhý překlad Čapkovy hry *R. U. R.* do filipínštiny/tagalogu. Z angličtiny drama přeložil už na konci 80. let významný dramatik Rogelio Sicat (1940–1997). Protože na Filipínách je samozřejmě kvůli covid-19 nemožné se potkávat, křest knihy proběhl digitálně. Jeho hlavním organizátorem byl překladatel, básník a filmový režisér Kristin Sendon Cordero, o vzniku překladu pohovořila dcera jeho autora Luna Sicat Cleto, vystoupila samozřejmě také velvyslankyně ČR na Filipínách Jana Šedivá a rektor university Ateneo de Naga Roberto E. N. Rivera a šéfredaktor jejího nakladatelství Wilmer Tria. Speciálně pro tento křest natočil krátký film „R.U.OK?“ významný avantgardní režisér Khavn de la Cruz, který do ve svém bytě natočeném snímku obsadil jak sám sebe tak dva ze svých synů – Catche23 a 1delaCruze. Reklamu knize natočili také novinář a spisovatel z nejstaršího filipínského deníku Manila Bulletin Arnel Patawaran, vydavatel Philippine Business News Monsi Serrano a místní basketbalová hvězda česko-australského původu Anthony Semerad.

Nejznámější nastudování této verze překladu *R. U. R.* do filipínštiny je z roku 1990, kdy ji pro UP Tropa, divadelní soubor

nejvýznamnější manilské University of the Philippines, režisoval Aureus Solito. Dnes významný filipínský režisér, jehož filmy se promítaly v soutěžích např. Berlinale, Sundance Film Festival a byl také za Filipíny přihlášen na Oscara v kategorii nejlepší zahraniční film, si zahrál také jednu z menších rolí. Sicutův překlad se pak dočkal minimálně dvou dalších nastudování, ale nikdy nevyšel tiskem.

A ke křtu natočil krátký film významný filipínský režisér Khavn de la Cruz

Poté, co se v Manile podařilo v roce 2016 vydat jiný překlad *R. U. R.*, jehož autorem byl Guelan Luarca, dostal se mi do rukou rukopis dřívějšího Sicatova překladu a se souhlasem překladatelky a spisovatelky Luny Sicat Cleto, dcery autora překladu, a s podporou Velvyslanectví ČR v Manile hra poprvé vychází tiskem. Vydání se ujal tradiční partner českého velvyslanectví, nakladatelství Ateneo de Naga University Press, které sídlí ve městě Naga, jednom z hlavních center tzv. Bikolska na jihu hlavního filipínského ostrova Luzon. Stejně nakladatelství už od roku 2016 vydalo osm knih spjatých s Českem, počínaje překladem Kafkovy *Proměny* do bikolštiny, který pak následoval výběr z Čapkových povídek *Lambang ika, kita gabos*. V překladech do filipínštiny vyšla antologie českých povídek s tajemstvím *Malikmata* a výběr soudobé české a slovenské povídky *Patid*.

A protože na Filipínách se hovoří více než 120 jazyky, z nichž zhruba v tučtu vychází literatura, redaktor nakladatelství a sám spisovatel a překladatel Kristian Sendon Cordero vydal také tři antologie evropských klasiků v překladech do bikolštiny, warajštiny a masbatštiny a jejího dialektu z ostrůvku Ticao.

Když ještě přidáme tři knihy vydané ve filipínštině státní Komisí na podporu filipínštiny (výbor z poezie Jaroslava Seiferta, Kafkova Proměna a výběr z českých povídek od 19. do 21. století) a trojici antologií evropských povídek vydaných nakladatelstvím, do povědomí filipínských čtenářů se díky těmto projektům dostala i řada českých autorů spjatých se sci-fi (např. Ondřej Neff, Michal Ajvaz, Josef Nesvadba, Miloš Urban, Eduard Petiška, Julie Nováková, Hanuš Seiner, Jaroslav Kalfář).

(jo)

Zemřel Vojtěch Steklač; jako sci-fi mág není doceněn

4. ledna odešel do věčných lovišť klasik české literatury pro děti Vojtěch Steklač (*21. 10. 1945 v Příbrami). V rozhovoru pro *Tvar* se mi kdysi svěřil, že mu sci-fi moc nejde, ale nejméně jedno mistrné dílo žánru vytvořil. Jmenuje se *Dobrodružství Mořských vlků*, knižně vyšlo roku 2014 a je to z větší části komiks, který kreslila Věra Faltová. Původně byl zveřejňován v letech 1969–1974 v dětském časopise *Ohniček* a máloco mě potrefilo víc. Abych Steklačovi udělal radost, převyprávěl jsem děj toho seriálu, a výsledek mu poslal. Reagoval: „Aspoň konečně vím, co jsem vlastně tenkrát napsal.“

Seriál včetně prozaické předehry byl zveřejňován po šest let, půl mého dětství, a nikdy se mi nepodařilo shromáždit veškerá pokračování. Dodnes ne; a když mi autor spontánně navrhl, abych příběhy editoval, vzdal jsem to. Ale jiní záležitost zvládli, takže máme už pár let vázanou knihu, a to díky řediteli Albatrosu Ondřejovi Müllerovi a badateli Pavlu Kořínkovi, který psal závěrečnou studii. O čem příběh obou „vlků“ vypráví? Když pomínu první, nepřiliš zajímavý a ještě nekomiksový ročník, je to skoro vše tady:

„Velký Pirát“ je vnuk grónského strážce majáku a Šilhavý Lee, pak vždy už jen Šilhoun, jeho věrný kamarád. Tím třetím do party je poštovní rorýs Emil a plaví se na palubě Bouřliváka.

Jednoho dne Šilhouna rozboli zub. Velký Pirát chce zub trhat prostřednictvím kotvy, ale tu polkne velryba. Zavlče Vlky až mezi ledy kamsi „nad Severní Ameriku“ a Bouřliváka tam rozstřílejí ze starobylého korábu čtyři piráti. Zničena je i vysílačka, zdá se, že zahynul rorýs Emil. A Vlci? V poslední chvíli skočili do vln. – Lee je provázekem na zubu vtažen do velrybích útrob, kam jej Pirát dobrovolně následuje. Anglicky komunikující velryba chvála bohu rozumí česky, stačí poprosit a vyvrhne kluky na led pobřeží, k polárnímu kruhu. Překvapivě tu stojí obchodní dům Zamrzlík. Hrdinové jsou zmáčení a Pirát odolnější, zatímco Lee tuhne. Ač nejsme v Antarktidě, objeví se našťástí skupina tučňáků. Šilhouna v ledové chýši obloží jedním polštářem i kůží ledního medvěda a ukáže se, že tučňáci vedou kroniku národa, který „tíží chmury“. A právě od té chvíle se sága stává ryzí science fiction.

Na obrázcích kroniky zříme, že piráti slouží jistému QQ, geniálnímu, ale d'ábelskému doktorovi. U pólu buduje podmořské město, odkud chce ovládnout svět. Snad vliv bondovek? Nevím, ale ani náznak onoho města bohužel v komiksu nespatřím.

QQ našťástí vynalezl i (modře zbarvené) „paprsky smrti“. Ty mění cokoli živoucího v „poslušné stroje“, kyborgy. V praxi pak doktor transformuje lidi v ptáky. Ze zdejšího ptactva tudíž vznikli „oceloví masožrouti“ a jejich oblíbenou potravou jsou tučňáci. Kyborgové na tučňáky pořádají lovy a snad jsou (také) jen čtyři, jak vyplývá z mého studia obrázků.

V této první fázi příběhu se jako *deus ex machina* vynoří vzduchoplavec Emil s červeným balónekem a všichni tři se vydají pro posily. QQ si zatím předvolá jednoho z kyborgů a na úvodním panelu dalšího pokračování jej tak prvně spatříme i ve skutečnosti, přičemž to samé pokračování poprvé v sáze pracuje s koláží.

QQ rozkáže dvěma létajícím kyborgům, aby se vydali pro Mořské vlky. „Deputace“ kluky unese. Ne ale Emila. Ten i při své mrňavosti slíbí tučňákům ochranu. Kyborgové shodí Vlky do sítě u boku pirátského korábu a další kyborg – ježící se pistolemi – je nitrem lodi vede k doktorovi. Emil zatím v koši balonu na poslední chvíli evakuuje národ tučňáků. A stříh: QQ přijímá Vlky v zeleném křesle, asi jako by seděl na trůně. Představí jim ocelové služebnictvo. Budou se prý těm sluhům vbrzku podobat. Jak tomu u padouchů už bývá, chce ale zajatým hochům nejprve předvést své paprsky. Hovornost zloduchů při prozrazování vlastních plánů je nezbytná a z dobrodružných příběhů všeobecně známa, přičemž v případě doktora QQ se bude ještě jednou opakovat v kosmu.

Průzorem v boku lodi vidíme úžasný svět pod hladinou Severního polárního moře. QQ tvoří žlutým (jak to?) paprskem „kyborgem“ jednoho mečouna a „v poslušné stroje“ hodlá prý změnit veškeré bytosti na Zemi. „Stanu se pánem světa.“

A zvrat. Dojde ke vzpouře. Loď napadnou tučňáky nenakrmení létající kyborgové a okusují stěžně. Doktorovi začne světlkovat klobouk, je vybaven tajnou vysílačkou. Ta ale přestává fungovat. I proto útoku nelze odolat. A lidskou bytost připomínající kyborg Vlky pustí.

QQ náhle mění – červeným paprskem – jednoho z létajících kyborgů v původního supa. Ostatní bestie nešťastníka „mimo záběr“ slupnou. Vlci prchají kol kyborga-pistolníka, ten dál stojí „jako Šípková Růženka“. Běda ale. Cylinder doktora QQ začne znova „vykonávat tajemný vliv“. Kyborgové ožijí a... „Naděje na záchranu se vytratila,“ zvímé.

Mořským vlkům se za pomoci lana podaří skáčet útočícího kyborga, ale QQ mění Šilhouna modrým paprskem ve stroj. Přijímá jej „do služeb“. Prvý úkol? Zabít Piráta.

O vraždění ptáků, pirátů a vůbec se v sáze jinak hovoří minimálně a brutality má postupně povážlivě ubývat, byť se ještě dočkáme jedné rakve se zesnulým Velkým Trpem nebo i spolknutí trasličího pilota zvětšeným Emilem. A teď? Pirát uniká kamarádovi. Okýnkem skočí do oceánu, tam jej opět spolkně velryba. Ta má v útrobách hlásnou troubu. Pirát se troubou s velrybou domluví. Kytovec kupodivu poslušně pluje za Emilem. „Stůj!! Kdo tam?“ vítá je ze skály tučňák s puškou. Také proto, že QQ ještě nezná Emila, se bude možná rorýs moci ve všech hrdinů nejsnáze zmocnit cylindru, nebo ne? Takový je plán a doktor zatím nutí pomoci onoho klobouku Šilhouna dělat dřepy. Lee má dál svůj úkol a s ostatními kyborgy má najít Velkého Piráta; ale je tu Emil. Zmocní se cylindru plešatého doktora („Ha, kletě!!“). Kyborgové hned usnou. Doktor běží pro paprsky smrti, ale Emila nezasáhne. Ten předá za jásotu tučňáků cylindr Pirátovi. Ten se stává Leeovým pánem. Osloví ho však vlídně: „Šilhounku.“ A přítel dle rozkazu strčí doktora do sudu vody. Prostřednictvím červených „antipaprsků života“ vrací pak Lee třem kyborgům původní lidskou podobu. Opět jsou piráty, ale v hrůze naskáčou do moře. QQ by vzápětí Šilhounka moc rád utopil, ale Pirát kamarádovi poradí vysílačkou, aby na doktora posvítíl modrými paprsky. Jenže QQ se

MOŘŠTÍ VLCI A ĎÁBELSKÝ DOKTOR QQ

Šilhouna přesto zmocní a bouře a blesky (v Arktidě?) se postaví balónu s Pirátem a Emilem. Vítr odnáší cylindr. Na dně se jej zmocní chobotnice. QQ chce bezvládného Lee svrhnout přes brlení, ale je zde už balón a Pirát v koši doktora srazí do moře. QQ se chytá za nos, dosedá na cylindr na hlavě chobotnice a rorýs by Šilhouna radši poslat do nemocnice, avšak Pirát užije k oživení červené paprsky. Emil přitom čeká, že se kamarád roztaví, ale on se opět stane člověkem a jen se diví, proč mu kamarádi „svítí do očí“.

Oba kluci se spolu roztančí. „Už jsem tě málem dal do sběru,“ konstatuje Pirát. QQ pak volá „kyborga“ Lee prostřednictvím cylindru marně a – po vtipu převzatém ze *Saturnina* (Ví bůh – výbuch) – je rejnokem elektrickým odpálen kamsi do výšin a „kosmickou rychlostí“ si to hasí k Marsu, jak Lee zří dalekohledem. Mořští Vlci a Emil se v balóně vrátí do Prahy, ale rybáři u Karlova mostu překážejí. Zavolá na ně Bezpečnost a Leea se zmocní nedobry pocit, že „není-li plechovej, je zavřenej“. Kluci pak užijí paprsky života proti rybářově pramici a ta se kupodivu změnil v další velrybu. Jak to? Byla snad československá loďka kyborg? Kdo ví.

Několik pokračování jako by pak autor netušil, kudy dál. Přeshlupuje a z macourkovského střetu fantaskna s realitou vytěží jen málo. Profesor přírodopisu Kadleček chce v Praze tak nečekanou velrybu vycpat pro Národní muzeum, ale ona se radši ponoří a vědce odnesou zřízenci na nosítkách do Bohnic. Při letu balónem se hrdinové napíchnou na kostelní báň a po pádu se „porouchají“ paprsky, kterými hodlal Pirát vyrobit z plavidla „cestovního orla“. Kouzlení ostatně Emilovi už vadilo,

asi by uletěl do teplých krajín. „Porucha“ parsků je ovšem i magii. Udělá z balónu raketu. Vniknou dovnitř po žebříku a Šilhoun spustí pákou trysky. Teprve v poslední chvíli se nechá okénkem vtáhnout Emil. Za letu kosmem si užívají beztíže, ale nepřítomnost vzduchu příběh nezohledňuje. Šilhoun si rozbije nos a při lovu věnce vuřtů dojde na srážku hlav obou Mořských vlků. Velký Pirát se rozhodne „zatočit“ k Marsu, který je signalizován transparentem. Ten raketa rozpůlí. Maršané v raketkách dál nesou nápis a marně pronásledují vetřelce, jejichž loď se zapíchne do planety. Vlci i Emil se setkají s marfanskými dětmi (vybavenými tykadly) Martinem a Martinou a zprvu je mají za modrá strašidylka, což připomene knihu slovinského autora Vida Pečjaka *Ondra a 3 Marťánkové* (1961, česky 1963, 2019) ilustrovanou u nás Milošem Nesvadbou, ale patrný je i vliv Hrnčířova a Brychtova „polokomiksu“ *Martin a Marťánek* z Pionýrů let 1962–1965.

Marťánci létají díky vrtulím na zádech a hovoří česky, jen slova vpředu doplňují písmenem M. Přesto je Pozemšťanům nutno zavěsit kol krků „překladatele“ nazývané „mkečup“. Pro Emila je překladatel veliký, tak mu Marta a Martin nechají vyrobit (kdy a kde není známo) menšího.

Marťánci berou pozemskou návštěvu na výlet vrtulovým letounem vybaveným tryskami a aspoň ze vzduchu dojde na prohlídku hlavního města Marsu „M“. Metropole sestává z kulatých, dofukovacích bytů na špičkách věží. Vlci pozorují školu, kde mají děti celý den jen tělocvik, zahrnující hlavně sjízďení skluzavkami. „A co učení?“ Prohází ve spánku!

Všichni navštíví strašidelnou zoo. Nějakou podobnou mohl

navštívit i Ondra z Pečjakových *Marťánků*. Na Marsu chovají třeba cukrouše libohubého. Ten a dvě další obludy se vysmějí Emilově prťavosti, a tak Marťánci berou rorýse do Ústavu pro vylepšování osobností, kde mají stroj, v jehož útrobcích se lze stál čímkoli. Martina už se vylepšovala dvakrát, ale matka ji poté nemohla poznat, a tak jí to zakázala. Těmito prvky se vlastně scénář poněkud dotýká eugeniky.

Emil si vždycky přál být psem, ale přímo do psa ho přítomný vědec netransformuje. Udělá z rorýse speciálního „rorýse psovitého pneumatického“ – na první pohled psa se zobákem. Je vybaven schopností libovolně měnit velikost. Točí-li ocasem vpravo, ukrutně roste, točí-li vlevo, přesmíru se zmenší. Emil zkusí obé. Rozhodne se zůstat u střední velikosti. Všichni znovu navštíví zoo a fialová obluda při pohledu na Emila zbledne po celém těle závisť.

Od Emilova nátku nad vlastní nedokonalostí přestávají být na pozemských hrdinech zobrazovány překladatele.

Marťanskou pěveckou soutěž zahájí – před mnoha diváky – populární Melánie Ohnivá. Zpěvem se rozpálí a hoří, Šilhoun hasí pěnovým minimaxem. Nevěděl, že vzplanutí neodmyslitelně patří k jejím vystoupením, jak o tom informuje teprve moderátor. Ten ke zpěvu vyzve Vlky. Zkusí to tradičně. *Kolíne, Kolíne* (Šilhoun), *Šla Nanyňka do zelí* (Velký Pirát), ale zpívají každý svou současně a ještě falešně. Emila to vede k zavýtí: zvířetí.

Hlavní cena jsou letenky na Mléčnou dráhu pro tři osoby, ale Marťané dovolí letět i Martě a Martinovi. Létající talíř je řízen automaticky. Na Dráze uhlídají Eskymo, Nanuka, polárkový dort, zmrzlinu. Šilhoun vstoupí do obřího dortu. Mlsá. Padá do sklenice s jahodovým jogurtem. Zachrání ho zvětšený Emil. Schopnost je první užita, ale hrdina ocasem točil na jinou stranu, než měl. S tím si autoři hlavu nelámou.

Létající talíř vyzve návštěvníky Mléčné dráhy, aby nastoupili. Martin si bere Eskymo. Uhánějí do bezpečí. Podobně a ještě doslovněji je Mléčná dráha zobrazena i v jednom z Rychloňzkových snů.

Přátelé se opět blíž k Marsu. Tu dojde k dalšímu z klíčových okamžiků epopeje: talíř omotá a destabilizuje zelená kometa. Pirát má pocit, že snad dostane mořskou nemoc, na kterou u něj přítom na třech světových oceánech nikdy nedošlo. Odsud až do konce „vesmírného“ ročníku *Ohníčku* se sága opět stává ryzí science fiction a – protentokrát – také *space operou*.

Kometa je pojednou „jen“ zelený paprsek a všechny unáší hluboko do kosmu, na tajemnou sopečnou planetu. Je to „únos“. Nad povrchem planety paprsek mizí. Talíř havaruje na divoce vyhlížející náhorní plošinu. Vlky trápí, že byli uneseni i Marťánci, kteří ani neměli letět (vlastně vyhrál jen Emil). Pirát vyzve k pátrání po únoscích. Kluci děti klidně nechají v talíři pod Emilkovým dozorem a sešplhají po jakémisi kmenech z plošiny, bohužel mezi mluvící mamuty, jimž se zajídá, že mají – dle pozemských kluků – už být vyhnulí.

Začnou Vlky pronásledovat. Ti skočí do propasti, ale chytí se větve. Mamuti průrvu pod zachycenými zaplní jako nějakou konzervu. Až na jednoho. Ten utíká pryč. Neohroží talíř? Vlci uhánějí zpět. Marťánci zmizeli. Jen díky pergamenu, který naj-

dou, se ukazuje, že jsou děti v moci doktora QQ. To on sem všechny dostal, aby se pomstil. Kluci si to domyslí.

Naštěstí už vzápětí poznají ve zdejší myši zmenšeného Emila. Ten vypráví, že se u talíře objevil mamut. Na hřbetě s QQ! Na doktorův příkaz tlustokožec pomocí choboty vyvolil okénkem Martu a Martina. Stali se rukojmími. V rozčilení Emil točil ocasem opět obráceně. Tentokrát se ale skutečně „nesmírně zmenšil“, zatímco QQ na mamutovi mizí v oblacích prachu. Uniká širokou mimozemskou plání náhorní plošiny a pravděpodobnost, že by snad Emil kamarádům lhal a zmenšil se ze zbabělosti, se zdá malá. Jsme v nejsurreálnějším místě ságy.

I proto mi připadá trochu zvláštní, že právě toto číslo *Ohníčku* mi bylo kdysi koupeno jako první ze všech a jako na dlouhou jediné. Konzultoval jsem po letech věc s jinými čtenáři a vyslovil domněnku, že je můj pocit týkající se „vrcholu“ subjektivní. Ale kladli magický bod také sem.

Emil opět hlídá talíř. Stopy mamuta Mořské vlky vedou k jeskyni, před kterou vidí červenou mašli Martiny. Lee jde neosvětlenou skalní chodbou první, zřítí se do propasti. Kamarád ho sice chytí za ruku, ale je stržen. Oba dopadnou do divného doupete ozářeného jen svíčkou. Marťánky tam hlídá poevovsky hovorný havran, ozbrojený puškou. Vlci se neleknou, jenže shora leze po provazovém žebříku QQ. Jeho pistole je zastaví. QQ je i spoutá. Opět líčí ponuré záměry. Chtěl vyvolat dojem, že Vlci unesli Martina a Martu (jak o jejich seznámení věděl, řečeno není).

Přístroje doktorovi hlásí, že Marťané v talíři prohledávají nejbližší planety. QQ ví i to, kde přistanou. Chce jejich talíř zničit i s posádkou. Předpokládá důsledky: trestnou výpravu Marsu na Zemi. Mezi Zemí a rudou planetou chce rozpoutat válku. Odchází. Šilhoun se havrana pokusí uspat *Mozartovou ukolébavkou* (ještě než byla využita v známé Brdečkově komedii *Adéla ještě nevečeřela*), ale bohužel opět nezpívá „jemně“. Pirát to naštěstí zvládne songem *Halí belí, koně v zelí*. Podaří se mu i předfíť si provazy na zápěstích o skálu. Neuvěřitelné! Pak? Vzhůru po žebříku. Jdou ale bez pušky, havran usnul na ní.

Když se dostanou z jeskyně, utíkají noční krajinou Marsu a u temné skály je vyděsí obluda. Je to Emil – po čtvrtém užití ocásku. Donese je na hřbetě k talíři. „Motor“ naskočí, ač byl, jak víme, přece talíř řízen na dálku a zvnějšku. Hrdinové se vydávají najít „doktorovu tajnou laboratoř“, jejíž existenci jsou si jisti. Na jedné skále spatří stavbu, která vysílá do vesmíru onen zelený paprsek, jenž je sem dostal. Nějak poznají, že paprsek teď míří na dráhu marťanských lodí. U paty zařízení zeje okovaný vchod do podzemí. Je vybaven ocelovým žebříkem. I přistanou na skalní plošině – o něco níže. Rozdělí se. Marta a Martin odletí v talíři vstříc marťanským lodím, aby je varovali před paprskem, Vlci hodlají vypátrat doktorovu laboratoř. Splhají po skále ke konstrukci. „Tak s tímhle jen tak nepohneme, kamaráde,“ konstatuje Velký Pirát. Šilhoun ale už nahlíží do šachty, z které roste paprsek generující zařízení.

Lee objeví i druhou šachtu. Nějak ví, že vede do laboratoře. QQ ale Vlky včas zbystří a uvězní dvěma mířícími spuštěnými stisknutím knoflíku ze stropu. Opět se jim začne svěřovat a na televizní obrazovce předvede, jak paprsek dostihl marťanské lo-

dě. Emil se zmenší, prolézá mříž, nesmírně se zvětší, lapí doktora zobákem, zdvihne mříže. Marťanská loď se řítí přímo dolů obalena zeleným paprskem. Dopadla by na povrch planety, ale Pirátovi se paprsek podaří v poslední chvíli odklonit. Válka nebude. Aspoň ne tady a teď. Mořští vlci svazují doktora a sledují přistání obřího létajícího talíře. Ten ještě bere na palubu menší talíř s Martinem a Martou. Dosedá. Marťanské děti letí pro pozemské přátele vrtulovým letadélkem. Doktor QQ se ovšem osvobodil a sleduje vše již za kamenem. Pak i oknem. Vidí tak setkání Mořských vlků s mimozemšťany a slyší Šilhounův návrh, aby Marťani vzali doktora do Ústavu pro vylepšování osobností. Marťané odmění pozemšťany raketou. QQ se během jejího startu vrhne do nejbližší z tří trysek, čímž ji ucpe, jak po odletu Marťanům neunikne. Ani přistání na Zemi neprobíhá ideálně, Mořští vlci se „trefí“ do kráteru sopky. Zapíchnou se do jeho dna. Jako obvykle vystoupí ven bez skrábnutí. Mají baterky. Emil se nechá slyšet, že „čichá“ průvan. Je tu podzemní rozcestí. Nad levou chodbou je namalováno červené kolečko, nad pravou červený trojúhelník s hrotem dolů. Šilhoun vyhodí do vzduchu korunu. Panna znamená kolečko.

Hrdinové mizí v chodbě a neporušený QQ seskočí z trysky. „Radší“ se dá chodbou pod trojúhelníkem. Zakopne. Leží před ústím kanónu. Trpaslík Goliáš hlídá vstup do království Maděry I. a jeho přílba je označena trojúhelníkem, který je poprvé chybně nakreslen obráceně.

QQ se trpaslíkovi představí jako „největší padouch vesmíru“. Nabídne služby Maděrovu království. Jako padouch je vítán. A Vci? V „Chodbě kolečka“ jim nad hlavou zasviští těžkotonážní střela. Jak se ukáže, vypálilo ji sedm trpasličích poddaných „Jeho Veličenstva Kleofáše I.“ Ti trpaslíci se teď v kruhu radí. Odhalují pak pozemšťanům kruhové padací dveře. Rozdají padáky.

QQ sedí za Goliášem na kanónu, který je nosem parního vozidla. Vjedou do království Maděry I. Nabízí se logická otázka, proč to království později neleží výš než království konkurenční, kam se skáče padákem, ale vysvětlení schází.

Černý Maděřův hrad se tyčí uprostřed zelené trávy. Vrátný usnul na cimbuří. QQ pomůže nabit kanón koulí. Trefí hlídače do přílby. Strážný spustí padací most. Na nádvoří probíhá vojenský výcvik. Vstup do paláce hlídá lví socha. Další strážný je zelenáč a nepozná Goliáše, chce heslo. Projdou bez něj. Zubatý Maděra je trojhlavý žlutý drak v červeném hermelínovém plášti. Disponuje dvěma bakelitovými telefony. Zrovna jimi vyhlásil válku. Pohotovost námořnictva i letectva. Je tím „ve výborném rozmaru“. QQ je mu sympatrický. Přijímá ho do služeb.

Okolní říši trpaslíků založil před věky Velký trp, ale dnes tu vládnou dva svárliví bratrance Kleofáš I. a Maděra I. Vci se osudově dostali k dobromyslnému Kleofášovi do Kulatého království. Jako parašutisté dopadají na louku před žlutý hrad. Na nádvoří je veselo. Trpaslíci cvičí, hrají fotbal i šachy. Zelený, trojhlavý Kleofáš I. ve fialovém hermelínovém plášti má však nejrůznější kuželky. Tu se na obzoru vynoří svítící koloběžka s poslem. Z dále vyhláší poplach. Přiváží pergamen s vyhlášením války. Kleofáš si musí sednout. Není zbabělec, ale brečí. Vlci nabídnou pomoc. Blíží se vrtulové letectvo Maděry I. QQ sledu-

je „smrtící úder“ dalekohledem. Piloti mají skrz vysílačky spojení s bakelitovým telefonem krále. Jakmile budou nad Kleofášovým hradem, mají svrhnout bomby. Král Kleofáš to pochopí a hodlá „zahynout s lidem“. Ale i Mořští vlci a Emil sestupují na nádvoří. Konec?

Emil si vzpomene na „čarovný“ ocásek. Zatočí jím vlevo, ukrutně se zvětší (až nám v dětství připadal jako *Gappa*), a jak packami, tak zobákem začne letectvo ničit a drtit, zatímco Velký Pirát mu sedí dole na tlapě.

Jedno zelené letadlo Emil spolkně i s pilotem. Maděra vidí dalekohledem „obludu“, QQ pozná „rorýse psovitého“. Králi se jeho „známosti“ nelíbí a doktor chce „úhlavní“ nepřátele zničit. Navrhuje nasadit parní „námořnictvo“. Tak říká říční flotile, ke které, pravda, patří i ponorky. Hned první koule z lodního děla trefí Emila do hlavy. Ten se rozčlípí, plácne do hladiny řeky a muži posádek prší do vod. Vlny loďstvo ničí. QQ tuší, že k útoku ani nedošlo, ale Maděra ne. Připomíná Hitlera, když doktorovi vytýká, že se opovazuje pochybovat o vítězství. Má QQ za zbabělce. K útoku se ostatně chystají ponorky.

Emil zatím shání cedník. Potom se snaží řeku vypít a skutečně se místy vynořují ostré skály. Jde to však pomalu, takže Emil začne vodu vymetat packou. Vlci a Kleofáš se ocitají po pás, po krk ve vodě. V korytě ale zbude leda bahno. V něm ponorky. Emil jednu zdvihne a rozlomí. Početná posádka žadoní o milost, i sype ji dobrotivě do zbývající vody. „Tak plavte.“

Šilhoun mu radostně šplhá po noze, aby jej objal. Emil se ale náhle zmenší a kamarád přes něj upadne. Jak se má Kleofáš Mořským vlkům odměnit?

Emil by rád zpátky na povrch Země. To bude splněno, ale týden mají zůstat co hosté. Emilovi provolávají slávu a nesou ho branou. Ale QQ chystá pomstu. V Maděrově laboratoři kuje pikle. Vynalezne (rudě zbarvenou) výbušnou kapalinu, nazve ji Maděrium. Jakmile přilije zelenou kapalinu, začne Maděrium v baňce řádit. Stačí kapka – a úžasná exploze roztrhne obří balvan. Odmrští Maděru i s jeho dvorním vynálezcem, jemuž výbuch zdeformuje cylindr.

Zatím Kulaté království pořádá přebory v lehké atletice. Mistr v hodu skleněnou vrhá kuličkou jako kladivem. Tři metry, dvacet centimetrů. Emil tři „pumprdlíky“ vozí na hřbetě a skáče s nimi přes překážky. Kleofáš vypráví o bratrance, který týral trpaslíky už mlád. K obědu chtěl jen princeznu, rodiče přivedl do hrobu. QQ zatím nechá Maděru dýmat obřím trychtýřem do barevných balónů, pod které jsou rozvěšovány lodky opatřené vesly. Král se ale dýmáním vysílí.

Doktor si srovná cylindr, letí na výzvědy. Zahlédne jej Šilhoun. Ještě lépe dalekohledem. QQ pozná, že byl zbystřen. Obrací. Sekvence byla inspirována světem triků Karla Zemana: obdobně už vzduchem vesloval v jeho filmu Karel Effa.

Velký Pirát teprve zpraví krále o přítomnosti doktora QQ jako největšího nepřítele Mořských vlků. Kleofáš jej jmenuje generálem námořnictva alias admirálem, Šilhouna generálem letectva a Emila generálem pěchoty. V Maděrově království jsou zatím pumy plněny Maděriem (fotomontáž) a poutány k bokům vzdušných loděk. Válka bude pokračovat. I v Kulatém království mají už všichni bojové papírové čepice. Šilhoun se

MOŘŠTÍ VLCI A ĎÁBELSKÝ DOKTOR QQ

Doktor QQ zuří u svého podmořského televizoru.

dá do rýsování a vynalézání. Sestrojí šlapací letadlo s vrtulí a chce za doktorem letět s třemi trpaslíky u pedálů. Sám. Potom ale přece hodí Velkému Pirátovi na ochoz věže provazový zebřík. Tak se k nim jeho kamarád může vyšplhat a připojit.

Maděřův hrad najdou obalen válečnými balóny všech barev. Pirát je začne ničit střelami z prostého praku. QQ nabije dělo. Přátelé se zachrání jen díky prudkému poklesu stroje. Dopadnuvší koule zdevastuje zbytek Maděřových balónů a QQ hrozí z věže (připomínající minaret), na víc se ale nezmůže. Mořští vlci doma varují před leteckým útokem. Také Emil má, jak se ukáže, po ruce plán. Pěchotu ale nezaměstná. Jako *deus ex machina* chce Emil užít podzemní chodbu. Kdy ji objevil? Nevíme. Šilhoun zatím nechá plést velkou síť a dá nafouknout spoustu barevných balónek. Kleofáš dští oheň a síru, i když měl původně dojem, že to už zapomněl. Síť zavěšená na (přímo pouťových) balóncích je umístěna nad hrad, král znovu začne dýmat. Síť zahalí kouřová clona. Klidně očekávají útok.

QQ dodává odvahy bojovníkům z ochozu. Opřou se do vzdušných vesel. „Za chvíli“ QQ očekává „obrovský výbuch“ – a sekvence je snad inspirována *Krakatitem*.

Bomby skutečně byly svrženy, ale uvízlý v neviditelné síti. Útočníci to nechápou. Prchají. Za nimi zní smích. Pirát síť šlapacím letadlem odtáhne. Co si ale Kleofášovo království počne, až Vlci odejdou nahoru na Zemi? QQ přece dál sedí ve věži za Maděřovým krkem a nedobře mu radí, ponouká ho. I když bomby selhaly.

„To si zodpovíte,“ ujišťuje doktora král. Pohádají se. Emil konečně dorazí podzemní chodbou pod hrad, zatočí oháňkou. Jak roste, probourává hlavou nádvofi. Vztyčí se, zvrátí věž. Polapí krále. QQ skočí oknem do vodního příkopu. Maděra války

ani chycen nechce nechat, ale „veliký“ Emil mu sdělí, že ho jinak pustí z výšky. Trpaslíkům vzkáže, že se jejich panovník vzdal, a Maděra běží v čele národa ke Kleofášovi.

Emil hledá doktora. Utopil se?

Dračí bratrance zatím na pergamenu uzavřou *Smlouvu o tom, že se „válčit“ nebude*. Utkání dvou trpasličích kmenů skončilo. Jako průvodce vystoupí spolu s Vlky na povrch Země osobní rádce krále Kleofáše, trpaslík Dodo.

Zbyvajících dva ročníky komiksu sice existují v časopise i knize, ale jsou už moc pohádkové a infantilní na to, abychom se jimi zabývali. Snad to bylo postupující normalizací? Kdo ví, a nelze to jistě říct o dalším Steklačově seriálu pro Ohníček *Karáska dobrodružství* (1974–1976), což je opět silná science fiction. Navíc jsem slyšel i kuriózní teorii, podle které tu Steklač využil příjmení známého evangelického faráře. Pravděpodobně mi to moc nepřipadá, nicméně nejméně koncem životů žil Sváťa Karásek a Vojta Steklač v Praze nedaleko od sebe. – Steklač samozřejmě napsal ještě několik knih s prvky sci-fi, ale nikde není žánr tak podstatný jako v případě těchto komiksů. Jde především o publikace *Detektiv Bondybej 001* (1972), *Béda Dynamit a spol.* (1977), *Dobrodružství tajného agenta Pankráce Tangenta* (1985) a *Plecháček* (1988). Čirými fantaziemi jsou pak třeba „staropražská“ kniha *Strašidla a spol.* (1993), známá z televizní verze, či – filmovým slohem zrobený – komiks pro Čtyřlístky *Strašidelný pradědeček uvádí* (1974–1977).

Vojtěcha Steklače je nesmírná škoda. Mohl tu být ještě dlouho a spousty toho napsat. I takhle je ale knížek z jeho pera ke stovece a jako spisovatel bude jistě časem doceněn.

Ivo Fencel

Jiří Olšanský: Televizní panychida

Osoby:

Roman – průvodce pořadem

Richard – kameraman

Helena – zvukař a člen štábu

Marta – obsluha stroje času

Fillippe Fabricius – pisář

Kryštof Harant – odsouzený šlechtic

Albrecht z Valdštejna – plukovník

Hlas režie

(Roman dopíjí kávu a bere si mikrofon)

Marta: Romane, technika už je připravena...

Roman: Už je to v cajku? Kamera...?

Richard: Ano

Roman: Zvuk a osvětlení...?

Helena: OK

Roman: Stroj času...?

Marta: Stroj času připraven, základní parametry cesty do minulosti zadány.

Roman: Tak přátelé. Tenhle díl musí být skvělý. Říkejte si: Máme na to! Jsme úžasný televizní tým! Nám se nikdo nevyrovná!

Marta: Režie zvedá palec nahoru...

Roman: Tak jedem na to... Vážení televizní diváci. Hlásí se vám oblíbený televizní pořad: *Chceme být u toho!* Jak už je u našeho pořadu zvykem, využijeme stroj času, aby se náš tým přenesl do nějaké minulé epochy, kterou režie vybere. Na její volbu nemáme vliv. Náš štáb se ocitne v neznámém místě v neznámé době, musíme jednat podle hesla *porad' si, jak umíš*. Televizní režie nás hodí do neznámé situace, takže náš dokument bude autentický a bezprostřední. Nejsme tady od toho, abychom ilustrovali učebnice, to rozhodně ne. Nejsme tady ani od toho, abychom na historii cokoliv měnili, to máme přísně zakázané. Můžeme se jen dívat, naslouchat a bavit naše diváky. Takže se, milí televizní diváci, pohodlně usad'te do svých křesel a nechte se vtáhnout do jedné epizody z dávné historie.

Marta: Takže můžem...?

Roman: Spusť to...!

(proměna nemusí být nijak bombastická. Pouze se na chvíli ozve extrémní zvuk a poté štěkání psa a zpěv nočního ptáka)

Roman: V pořádku, jsme tady. Ty první chvíle jsou vždycky vzrušující. Co říkáš odpočet času?

Marta: 20. června roku 1621, 23 hodin přesně.

Roman: Místo...?

Helena: Vypadá to na nějaké evropské město. Ulice jsou úplně prázdné. Zdá se, že už je příliš pozdě pro domorod-

ce, kteří chodí spát se slepicemi. Nebo se mi to jen zdá?

Roman: Vidiš něco?

Helena: Nevidím. Všude je tma. Ale něco slyším. Jako by někdo pracoval s kladívky. Bednáři, tesaři, nebo tak něco.

Riša: Ano. Jsou to tesaři a stloukají nějakou tribunu na velkém náměstí.

Roman: V tom tichu zní tlukot jejich kladívek hrozivě. Půjdeme se jich zeptat, proč tak pozdě v noci pracují a proč mají napilno. Ale napřed povíme divákům pár slov o našich pocitech bezprostředně po časové transformaci. Tedy středověk, nebo přesněji raný novověk, nebude asi dobou velkého optimismu. Přesto jsme překvapeni pustotou ulic a těžko vysvětlitelnou depresivní atmosférou tohoto místa, která na člověka doslova padá. Stalo se snad něco tragického? Zemětřesení, nebo mor? Na druhé straně, příroda je v tuto letní noc úžasná. Ještě nikdy jsem snad neviděl uprostřed města tak jasnou hvězdnou oblohu. Vzduch je neobyčejně svěží a voňavý, v městských zahradách tokají slavíci...

Marta: Romane, musím tě opravit...Odkáziva toká tetřev hlušec. Slavíci tlukou!

Roman: Ano. Děkuji za upozornění. Tedy slavíci v městských zahradách tlukou.

Riša: Podařilo se mi identifikovat místo, kam nás stroj času zanesl. Podle časoprostorové sítě je to Praha. Praha, 20. června roku 1621.

Helena: Jak se to město jmenuje...?

Riša: Praha. Dost velká metropole tehdejší Evropy.

Marta: Napadá vás někoho, proč nás režie poslala právě sem? Romane, ty jsi expert na historii. Tak se předveď.

Roman: Nemůžu vědět všechno. Ale řekl bych, že to souvisí s Třicetiletou válkou.

Helena: Fuj. Ošklivá doba. Tak to ti, televizní režie, pěkně děkujeme...

Roman: Přátelé, myslet si můžeme, co chceme, ale jsme tady kvůli práci. Budeme postupovat jako obvykle. Napřed zjistíme, oč tu běží, a potom nás čekají rozhovory s aktéry tehdejší doby a autentické reportáže. Je zrovna válka, nepředpokládám, že by lidé byli příliš sdílní, ale jsme skvělý tým a umíme lidem rozvázat jazyk. Rišo, vybavila nás produkce nějakými pomůckami?

Riša: Ano. Jsou tady kostýmy a váček s penězi. Půl kopy zlatých mincí a dvě kopy stříbrných.

Roman: Má někdo z vás ponětí, jaké jsou cenové relace v této době?

Riša: Ano. Vygůgčil jsem si sazebník. Za stříbrnou minci máme slepici, za zlatou krávu.

Roman: No, krávu snad kupovat nebudeme. V každé době však mají svou cenu informace. Snad bude třeba ně-

koho inspirovat k větší povídavosti, a zadarmo to nebude.

Marta: Romane. Já jsem z principu proti uplácení. Naše televizní vysílání má přece nějaký kredit v budoucnosti. Jestliže někdo nechce obhájit svoje počínání před historií, měl by si uvědomit, že taková možnost se dvakrát nenabízí. Televize je tu právě od toho. Nechceš mluvit? Dobrá, tvoje škoda.

Roman: Marto, v zásadě s tebou souhlasím. Jenže v zájmu plynulosti našeho pořadu... některá vyjádření nám prostě nesmějí chybět...

Riša: Tak už vím, proč nás režie poslala v tento čas na toto místo. Zítra se tady bude konat velká exekuce. Opravdu historická záležitost.

Helena: Exekuce ve středověku znamená co...?

Riša: Budou padat hlavy, Helenko. Taková barbarská středověká kratochvíle. Na konci dne bude pár lidí o hlavu kratších. Lidé se na to přijdou podívat.

Helena: Přece se naše veřejnoprávní televize nesníží k tak pokleslé zábavě. Takové věci nemůžeme vysílat...

Riša: Naše režie si to nemyslí.

Roman: Tady nejde jen o stínání hlav. Každá exekuce má přece svoje pozadí. Příčinné souvislosti. A je naším úkolem důvody tak hrozných událostí rozkrýt.

Helena: Ale co když zjistíme, že někdo na popravišti umírá neprávem? Že je to justiční vražda...?

Marta: Nebud' tak citlivá, Heleno. To, co uvidíme, se už dávno stalo, my nemůžeme a hlavně nesmíme nic na minulosti měnit. Pozorovat, poznávat a ptát se, to ano. Ale posuzovat, hodnotit, nebo dokonce zaujmout stanovisko nám nepřísluší.

Helena: Ráda bych měla tvoji groší povahu, Marto...

Roman: Tak co jsi ještě zjistil, Řišo?

Riša: Střetávají se tady dvě strany politického a náboženského sporu. Na jedné straně je to pozice císařská, centralistická, na druhé straně je to jakési Stavovské direktorium. Neví někdo z vás, co to cizí slovo může znamenat?

Roman: Slovo direktorium je původu latinského a znamená řídicí orgán.

Riša: Tak tedy nějaký řídicí orgán zorganizoval vzpouru proti císaři. Ošklivá záležitost. Ti direktori před třemi lety vyhodili tři chudáky z okna. Naštěstí spadli na hromadu odpadků a všichni přežili.

Roman: Tak a tím bychom mohli začít. Je někdo z těch tří v Praze?

Riša: Jenom jediný. Písař jménem Philippe Fabricius.

Roman: Tak Marto, Heleno. Přiveďte toho svědka před mikrofon.

Helena: Je dost pozdě. Nebude už ten stavovský úředník spát?

Roman: To je podružná věc, ale domnívám se, že tuto noc nebude v Praze spát nikdo. To by musel mít nervy ze železa.

(pauzička, ve které zesílí tlukot kladívek)

Roman: Jen klid, pane písaři. Klidně, bez spěchu se nám představte.

Fabricius: Jmenuji se Philippe Fabricius a byl jsem v květnu roku 1618 písařem zemské komory.

Roman: Řekněte nám, co se stalo 23. května toho roku!

Fabricius: Bylo to hrozné. Ti vzbouřenci už byli předem domluveni v domě Smiřických. Chtěli nás zabít. Chtěli vyprovokovat válku. Měli tolik nenávisť k císařským místodržícím, panu Slavatovi a Martincovi, zatímco místodržící Adam ze Štenberka a Děpold z Lobkovic vyvázli bez újmy. To je ta hrozná politika, která neměří všem stejně. Ale řekněte mi, proč já? Možná jsem něco řekl, možná jsem se ohnal husím pérem. Přežil jsem to, ale natloukl jsem si kostrč. Ještě dneska, po třech letech, cítím bolest v kříži.

Helena: A jakou měli záminku ti násilníci ke svému útoku? Nějaké zdůvodnění?

Roman: Prosím, Heleno, bez adjektiv! Slovo násilníci je skryté adjektivum.

Fabricius: To já nevím. Myslím si, že se jim nelíbilo, jak místodržící plní rozkazy císaře. Jak se povyšují zemští úředníci podle náboženského klíče. Místodržící pochopitelně nadržovali katolické straně. Také nechali zbořit nějaký protestantský kostel.

Roman: Neměl snad císař právo povyšovat, koho chce?

Fabricius: Ovšem, že měl. Habsburské soustátí nebyla žádná konstituční monarchie, kde by zemské stavy mohly poroučet králi.

Marta: Romane. Jen žádné návodné otázky. Před chvílí jsi kvůli tomu kritizoval Helenu.

Roman: To by stačilo, pane písaři. Propustíme vás. Jistě si chcete na zítřek odpočinout.

Fabricius: Ani nápad. Celou noc budu přepisovat kšafty odsouzených. Už zítra musí být dodány dvorské kanceláři.

Roman: A je hodně těch závětí?

Fabricius: Myslím že... dvacet sedm. Ano, dvacet sedm. (zvony na Týnském chrámu ohlašují půlnoc)

Riša: Je půlnoc. Musíme si pospíšit. Noc 21. června je krátká.

Roman: Třebaže výpověď písaře mi připadala objektivní, musíme dát slovo druhé straně sporu. Doufám, že všichni souhlasíte.

Riša: Souhlasím. Komu dáme slovo z těch sedmadvaceti? Navrhoval bych generála Thurna. Jindřich Matyáš Thurn byl zásadním aktérem té vzpoury. Ať před historií obhájí své činy.

Roman: Souhlasím. Kde může být hrabě Thurn v tuto chvíli?

Riša: Bohužel uprchl s králem Fridrichem Falckým. Ne všichni aktéři vzpoury se nechali zajmout.

Roman: Dobře. Tak vyberme někoho jiného. Koho navrhuje-
te?
Helena: Logické by bylo vyzpovídat nějakého odsouzence.
Myslíte, že by to bylo technicky možné?
Riša: Všichni odsouzení jsou na Pražském hradě v Bílé
věži. To není případ zločinců, ke kterým by neměl ni-
kdo přístup. Rodina a především kněz jim může pos-
kytnout duchovní útěchu před popravou.
Roman: Dobře. Takže máme 27 možností. Koho navrhuje?
Marta: Podle seznamu odsouzených jsou k dispozici tři páni,
sedm rytířů a sedmáct měšťanů, mezi kterými domi-
nuje jméno Jana Jesenského, rektora Karlovy univer-
sity.
Helena: Přesto si myslím, že právo promluvit by měl dostat
šlechtic. Stavovské povstání bylo především zá-
ležitostí české šlechty.
Riša: Myslím, že naše podmínky nejlépe splňuje Kryštof
Harant z Polžic. Je to urozený šlechtic a zároveň lite-
rát a cestovatel. Podle všech známek je to zasvěcený
účastník povstání.
Roman: Já jsem pro. Vyzpovídejme toho člověka, než ho o
hlavu připraví katův meč. To bude zajímavé inter-
view. Nestyděl bych se to nazvat Reportáží psanou
na popravním špalku.
Marta: Jen jestli jsme se neukvapili. Víme o něm tak málo.
Roman: Marto, můžeš to nějak zařídit, aby nás stroj času za-
nesl na hrad?
Marta: Už na tom pracuji...
 (Předěl. Zvuk kladívek přestává, ozývá se troubení stráží)

Helena: (šeptem) Už jsme tady?
Marta: (šeptem) Jsme rovnou pod Daliborkou. Byl to jen
skok.
Roman: (šeptem) Kdo půjde vyjednávat se strážnými...?
Helena: Já se toho ujmu. Ženská takovou věc umí nejlíp.
Roman: Díky, Heleno... Jsme přímo před mříží, za kterou je
vězněn Kryštof Harant. Zdá se nám, že leží na otepi
slámy. Vlastně ani nic jiného dělat nemůže, protože je
řetězy přikován ke zdi. To by nám však nemělo bránit
v rozhovoru. Pane hrabě... na slovíčko!
Harant: Ach, drazí přátelé. Nezapomněli jste na mě?... Ale ne-
znám vás. Kdo vlastně jste?
Roman: Jsme redaktoři veřejnoprávní televize. Naše diváky
zajímá váš názor na věc. Mohl byste trochu zavzpom-
ínat na počátky stavovského odboje?
Harant: Vůbec vám nerozumím. Kdo vás poslal? Kdo je vašim
pánem?
Roman: Veřejnoprávní televize je řízena parlamentem. To je
něco jako Stavovské direktorium.
Harant: Ach tak. Ale myslí, že na moji záchranu už je pozdě.
Marta: To máte pravdu. Ale pravidlem v naší televizní relaci
je: Chceme být u toho, a každému účastníkovi dává-
me příležitost obhájit svoje činy před historií.

Harant: Tak za takovou možnost děkuji. Snad nějaký písmák
zaznamená moje slova, až bude psát českou kroniku
moderní doby. Dneska prý mnoho lidí řeční o tom, že
jsme neměli nic podnikat, že třetí pražská defenestra-
ce byla od počátku špatná věc. Já však zastávám ná-
zor, že naše vzpoura byla nevyhnutelná. Možná by
k ní došlo později, za ještě horších podmínek. Nebo
by se v Praze opakovala Bartolomějská noc. Buď my,
anebo oni. Nelituji toho, že vzpoura začala, ale jen její-
ho pokračování. Já mám však svědomí čisté, nikdy
jsem nebyl vlačný, vždy jsem šel do boje s horoucím
srdcem.
Riša: Tady čtu na Gúglu, že jste byl katolíkem a teprve po
defenestraci jste se přidal k protestantům. To nebylo
moc chytré rozhodnutí.
Harant: Mladý muži, ono to dneska tak vypadá a moje kon-
verze mi na katolické straně přitížila. Ale já jsem viděl
v Jeruzalémě, že machometáni se dovedou slušně
chovat i ke křesťanům. Víra nebyla tím, co mě přived-
lo mezi odbojníky. Jsem přesvědčen, že k Bohu lze
dospět různými cestami. Ale odsuzuji fanatismus na
jedné i druhé straně.
Roman: To je docela moderní postoj k náboženské otázce.
Harant: Cože? Nerozumím vám.
Marta: Jestliže to nebylo náboženství, co vás přimělo ke zra-
dě císaře?
Harant: Když to chcete vědět, byla to láska k vlasti a ke sprá-
vedlnosti, milá panno.
Marta: Tak panna už dávno nejsem, ale nebyl to náhodou
kariérismus? Možná jste si vy osobně od Habsburků
sliboval víc. Byl jste přece císařským komorníkem.
Od direktoria jste si sliboval lepší postavení.
Harant: Ano. Císaři Matyášovi jsem věřil, že dokáže být vel-
korysý, ale o Ferdinandovi jsem si nedělal iluze. Bo-
hužel, Matyáš zemřel.
Marta: Nezlobte se, ale tohle vám nevěřím. Když stavové ob-
léhali Vídeň, řídil jste kanonádu na císařský palác. To
by vám Matyáš odpustil?
Harant: A císařští zas drancovali moje statky. Válka je trochu
hra a soupeři by měli být k sobě rytířsky velkorysí. To
jsem se domníval, a proto jsem neutekl ze země. A
milost mi byla příslibena, jen aby mě nalákali do pas-
ti.
Riša: Ale vygúglil jsem si názor historika, že jste svou obětí
zachraňoval majetek pro svoji ženu a děti. Moc jste je
miloval? Myslel jste si, že se tak vyhnete konfiskaci
všeho majetku?
Harant: Vůbec vám nerozumím... odkud to všechno víte?
Riša: To je těžké na vysvětlování.
Harant: Mám pocit, že vůbec nejste přátelé, kteří chtějí ucho-
vat moji památku. Vy mě vyslýcháte jako vyzvědači
a soudci. Ale mě už za pár hodin bude soudit Bůh.
Roman: Špioni ani soudci rozhodně nejsme. V tom nám zabra-
ňuje kodex novináře. Ale kronikáře bude zajímat vaše

motivace. Proč jste se nechal zajmout Albrechtem z Valdštejna?

Harant: Vidíte to! To je příklad kariéristy bez skrupulí. Toho se zeptejte, proč napřed změnil víru, zradil moravské stavby, na Bílé hoře bojoval proti rodákům a dnešní den jeho pluk svírá Prahu jako ve vinném lisu.

Roman: Nemějte starost. Určitě se zeptáme.

Harant: Tak buďte s Pánem Bohem... A moje žena... přijde se rozloučit?

Riša: Obávám se, že vaše žena zradí vaši památku i vaši víru, jen aby zachránila alespoň něco z majetku. Konfiskovat se bude, a důkladně...

Harant: Vrazili jste mi nůž do srdce! Všechno to bylo zbytečné, co jsem doposud udělal. Je to horší než meč katan...

(Skřípání mříží, zvuk kroků a opět tlučení kladívek)

Roman: Vážený televizní diváci. Opět se hlásíme ze Staroměstského náměstí, kde vrcholí stavba popravčí tribuny. Cech tesařů odvedl důkladnou práci a město Praha darovalo na pokrytí stavby padesát láter černého sukna. Ještě před úsvitem nastoupili do služby městští bubeníci. Zdá se, že alespoň někdo bude mít z dnešní exekuce slušný byznys. A potom samozřejmě kat, který má příslibenou odměnu dva zlaté za hlavu.

Marta: Romane. Zdá se mi, že k tomu, co se tady děje, přistupuješ příliš lehkovážně. Mně alespoň naskakuje husí kůže, jen co na to pomyslíš.

Helena: Já si myslím, že Kryštof Harant k nám nebyl zcela upřímný. Je to kariérista, který prostě neměl úspěch. Nasazuje na Valdštejna, protože mu závidí, ale kdyby neprohrál, choval by se stejně.

Riša: V tom mu křivdíš. Kryštof Harant nikdy nebyl bezcitný fanatik a toleranci muslimů pochválil ve svých spisích dávno před povstáním. Harant a Valdštejn nejsou stejné povahy. A odsuzovat úmysl zachránit majetek pro rodinu za cenu ztráty vlastního života je nejen nespravedlivé, ale i nevkusné.

(ozve se bubnování, zvuk kopyt)

Roman: Tak vida. Bubeníci se už rozcvičují. V kolik hodin mají začít exekuce?

Riša: V pět hodin ráno. To bude krvavý úsvit...

Marta: Hled'te na toho jezdce, který na náměstí přivedl kyrysníky. Není to...

Riša: Albrecht z Valdštejna? V den poprav prý v Praze nebyl. Ale jeho pluk zajišťoval klid v Praze po dobu exekucí. Asi přijel osobně zkontrolovat situaci.

Roman: Co myslíte? Udělil by interview veřejnoprávní televizi?

Marta: Snad ano. Ale muselo by se na něho chytře. Romane, co kdyby sis zahrál na proslulého astrologa z daleké ciziny...?

Roman: ...který dovede předvídat budoucnost. To by snad šlo, ale není pan plukovník císařské armády dost nedůtklivý člověk? Myslím, že pro něho není problém někoho zapíchnout bez příčiny, jak se v budoucnosti mnohokrát ukáže.

Marta: Ale správný televizní zpravodaj se přece nebojí. (Zvuk kopyt...)

Roman: Haló, pane plukovníku, necháte si ode mne předvídat budoucnost?

Valdštejn: Co jsi zač?

Roman: Přijel jsem z Nového světa a umím kouzla indiánů.

Valdštejn: Táhní mi z cesty. Ty opice žádná kouzla neznají.

Roman: Umím předvídat budoucnost z hvězd. Rozhodně nejsem horší než astrolog Kepler.

Valdštejn: (váhavě) Ty o tom něco víš? Chceš mi také udělat horoskop?

Roman: Když budu mít příležitost? Ale měl bych na pana plukovníka několik otázek.

Valdštejn: Potřebuješ znát datum a místo mého narození...?

Roman: To přece vím. Vaše Milost se narodila 14. září 1583 v Heřmanicích, ve dvě hodiny odpoledne.

Valdštejn: Jak to víš tak přesně? Co když to není pravda?

Roman: Hvězdy promluvíly.

Valdštejn: Dobrá. Dnes nemám čas, ale ohlas se u mě s novým horoskopem. A zatím, tady máš zlaťák... (zazvonění mince)

Roman: Potřeboval bych vědět, jestli budete od císaře požadovat Frýdlantské vévodství. To by byla přece pěkná odměna za prokázané služby, ne.

Valdštejn: Jak tě to napadlo...?

Roman: Hvězdy promluvíly. Víím také, že chystáte pěknou taškařici se stříbrnou mincí. Taková velmi výnosná devalvace měny.

Valdštejn: Mládenče, možná můžeš být pro mě užitečný, a možná se můžeš za půl hodiny houpat na oprátce pod radničními okny. Záleží jenom na mé vůli. Co na to říkají tvoje hvězdy...?

Roman: Hvězdy si myslí to prvé. Já totiž dohlédnu do budoucnosti mnohem dál. A umím mlčet, když je to zapotřebí.

Valdštejn: Tady máš ještě zlaťák a zastav se u mě, až budu opět v Praze.

Roman: Díky a šťastné pořízení v Kladsku...

Valdštejn: Jsi zajímavý člověk... umíš číst myšlenky, cizince? (jezdci odjíždí...)

Helena: Tak to jsme se toho moc nedověděli...

Roman: Jak to? Dovověděli jsme se, že Valdštejn exekuci nepřihlížel. Nechtěl se tím před národem kompromitovat?

Riša: A nebo to už považoval za vyřízenou věc. Měl důležitější starosti.

Marta: Moc by mě zajímalo, jestli alespoň jednou za svou kariéru pomyslel na vlast, na svůj vlastní národ? Tako-

vá sobecká povaha nemá vlast. To chybující a poražený Harant je mi stokrát milejší.

Roman: Marto, pozor na to, co říkáš. Reportér nemůže zaujmát stanoviska. Zvlášť ne při cestě do minulosti.

Marta: To tvoje věčné napomínání mi už leze na nervy. Copak to jde, nezaujmát stanovisko, když jde o lidský život?

Roman: Nejenže to jde, ale je to nutné. Od soucitu nebo zaujetí stanoviska je jen krok k pokusu změnit historii. A to může mít dalekosáhlé důsledky.

Helena: Kromě toho, vzpomeň si na Sokrata. I špatné zákony se musí dodržovat. A císař je nepochybně představitel zákona.

Riša: Už svítá... Co budem dělat teď?

Roman: Tribuna už je připravena. Za chvíli přivezou odsouzenec z Hradu na náměstí. Musíme se rozhodnout, jakým způsobem budeme popravu snímat. Jestli naturalisticky, nebo jen v náznacích.

Riša: Z přímých záběrů se mnohým divákům udělá souflí...

Roman: Na druhé straně, na náměstí se už scházejí lidé, kteří se na tu podívanou těší. Myslíte si, že se člověk změnil?

Marta: Chceš říct, že naši diváci mají stejně dobrý žaludek jako čumilové ve středověku?

Helena: Navrhují kompromis. Ať Roman varuje naše diváky před nebezpečím příštích záběrů. Kdo nechce, ať se nedívá...

Roman: Výborně... Vážení diváci. Pokračujeme v našem vysílání ze 17. století v rámci pořadu: *Chceme být u toho!* Počínaje pátou hodinou ranní budeme svědky drastických scén, které mohou u někoho vyvolat nevolnost nebo srdeční neurózu. Rozhodně nedoporučujeme, aby se na pořad dívaly děti... Tak a je to! Nikdo si nemůže stěžovat, že nebyl varován. Jsem zvědavý na peolepmetr, jaký bude mít náš pořad ohlas.

(ozve se zvuk brousku na ostří meče)

Helena: Co to ten člověk dělá?

Riša: Řekl bych, že brousí meče. Má jich hned několik, na 27 krků.

Helena: To je tak morbidní... ale... uděláme s ním rozhovor?

Roman: Jasně. To nám vyplní čekání na pátou hodinu.

Marta: Toho se odmítám zúčastnit. Nezacházíme příliš daleko?

Roman: Kat Mydlář je člověk jako každý jiný. Nemůže být ostrakizován za svoje povolání... Kromě toho, pomysli na sledovanost. Rozhovor se skutečným katem. To už se v naší době nepodaří.

Marta: Ne. Už překračujeme hranice, které jsem ochotna snášet. Jestliže někdo připravuje o život svoje bližní, tak to není běžné povolání.

Helena: On přece o vině nerozhoduje. Řídí se rozkazy soudců.

Tvoje definice by se vztahovala také na všechny vojáky. Také oni zabíjejí.

Marta: Říkejte si, co chcete. Toho já se neúčastním.

Roman: Zvládneme to ve třech?

Riša: Proč ne. Marta ať zatím hlídá stroj času.

Roman: Dobře... Pane kate, na slovíčko...

(ozve se skřípot kol. Přijíždějí káry s odsouzcenci... slabě, později silněji drmolí modlitby)

Marta: Přijíždějí káry a odsouzcenci. Pane Kryštofe Harante, jste to vy?

Harant: Ach, to jste vy, ta panna, která mě navštívila v noci ve vězení?

Marta: Ano. Jsem to já.

Harant: Prosim, podívejte se mezi diváky, jestli se přišla rozloučit moje mladá žena a moje děti. Je to moje poslední přání. Naposledy je chci uvidět.

Marta: Nikde je tady nevidím... Pane hrabě. Nebudu vám lhát. Vaše žena se vás zřekla. Vás i vaší víry.

Harant: Myslíte to vážně?

Marta: Bohužel, je to tak.

Harant: To je horší než smrt. Mladá panno, velmi svou třetí ženu Salomenu miluji. Dal bych za ni život!

Marta: Víím o tom. Vaše láska mě dojíímá. Co byste řekl, kdybych vám váš život zachránila?

Harant: Vy, mladá panno? To není možné...

Marta: Je to možné! Mám moc vás dopravit do jiného času... Do doby, kdy už nebudete pronásledovaný ani ohrožovaný. Je to sice složitá transakce, ale je uskutečnitelná.

Harant: Jste snad anděl nebeský...?

Marta: Něco na ten způsob. Má to ale háček. Už byste musel žít v jiné době, kterou byste možná těžko chápal.

Harant: Pořád tomu nemohu uvěřit. Že by si právě pro mne přišel anděl? Na svatých obrazech sice vypadá jinak... Slunce už vychází. A tvoje tvář, milá panno, vypadá skutečně andělsky.

Marta: Co může ztratit odsouzenec na smrt?

Harant: A moje žena mě opravdu zradila? Moje oběť už jí neprospěje?

Marta: Je to tak. V lásce byla nestálá. Už si něco začala s Černínem z Chudenic. Katolíkem.

Harant: Pak nemá smysl váhat.

Marta: Do páté hodiny ještě pár minut zbývá. Musím se ještě domluvit se svými kolegy z televize. Asi nebudou mým nápadem nadšeni, ale snad si to nechají vysvětlit.

Harant: Budu čekat, můj anděli...

(znovu se ozve zvuk broušeného meče)

Roman: Myslím, že to bylo docela povedené interview se skutečným profesionálem. Mám z toho dobrý pocit.

Helena: V každém případě to pohled na tu strašnou věc zlidštuje. Myslím, že celé Stavovské povstání se nedá vykládat jednostranně.

Roman: Co jsi dělala, Marto?

Marta: Myslím s vámi mluvit o vážné věci...

Roman: O co se jedná?

Marta: Rozhodla jsem se zachránit jednoho odsouzeného. Myslím, že se to dá udělat tak, aby se nenarušila historie. Technicky je to proveditelné, díky stroji času.

Helena: Zbláznila ses, Marto...?

Roman: Je to Kryštof Harant? Uvědomuješ si všechny důsledky pro českou historii? Všichni vědí, že skončil na popravicím špalku. Jak chceš vysvětlit, že najednou zmizel?

Marta: Mám určitou ideu. Historie mluví o 27 českých pánech, i když jich ve skutečnosti bylo 28. Není v tom určitý historický rozpor, který je třeba vyřešit?

Roman: Mluvíš o tom chudákovi, který spadnul ze střechy a byl dodatečně čtvrcen? Ale toho nemůžeš historii podstrčit místo Haranta.

Marta: Proč ne? Historie nebude narušena.

Roman: Jistěže bude! A ty to dobře víš!

Riša: Ale mně to dává smysl. Martin Fruwein zahynul při útěku z vězení. Co kdyby se o útěk pokusil Harant. A útěk se mu zdařil. To by se se strojem času dalo zvládnout.

Helena: Jenže Fruweinovi tím skutkem zabráníš v útěku. To ti toho chudáka není líto?

Riša: Proč? Vždyť se stejně zabil pádem z věže. Tak mu ještě o dva týdny prodloužím život.

Roman: Řišo, copak jste se s Martou oba zbláznili? Máme přísně zakázané měnit historii. To je nepřekročitelný imperativ. Historie ví, že dvacátý osmý odsouzenec byl posmrtně čtvrcen.

Riša: To jsou jen slova. Kolik lidí z naší doby ví o tom dvacátém osmém? V historickém povědomí stále figuruje 27 českých pánů. A katu Mydlářovi ušetříme práci.

Marta: Výborně, Řišo.

Roman: S tím nemohu souhlasit. Copak jste oba ztratili rozum? Jako vedoucí pořadu Chceme být u toho vám zakazují podnikat v této věci nějaké kroky.

Marta: A já zase ovládám stroj času. Jdeme na to, Řišo... (odchází)

Roman: To je vzpoura televizního štábu. To je neslýchané! Heleno, ty to chápeš. Uvědomuješ si, do jaké situace jsme se dostali? Takový zásah do historie může mít nedozírné následky. Kdo může vědět, jestli záchrana Kryštofa Haranta nespustí jinou časovou linii. A pokud ne, jak bude vypadat česká pobělohorská literatura, jestliže jeden autor přežije. Ale co my víme, jaké změny mohou nastat? Kryštof Harant ještě není tak starý, aby nemohl mít další děti. Jeho geny se přene-

sou do doby, kde už nemají co dělat. Dovedeš si domyslet všechny důsledky?

Helena: Já ano. Ale ti dva šílenci zřejmě ne.

Roman: Rozumíš mi přece, co všechno je v sázce?

Helena: Rozumím ti přesně. Zbývá nám jediná věc. Zabránit útěku Kryštofa Haranta.

Roman: Jak?

Helena: To je přece jednoduché. Musíme prozradit strážím, že se chystá útěk.

Roman: Rozumím. Ale neohrozíme tím Martu a Řišu? Jsou to naši přátelé.

Helena: Sami si zvolili svůj osud. Nemáme na výběr. Jsou to naši současníci. Jejich budoucnost ještě není uzavřená. Jejich zmizení historií neovlivní.

Roman: To je vlastně pravda. Překvapuješ mě, Heleno, svým zásadovým postojem. Teprve v krizi se pozná pevnost charakteru.

Helena: Tak co? Jdeme to říct Valdštejnovi? Jeho pluk ovládá Prahu.

Roman: Valdštejn jel do Kladska. Stačí to říct katu Mydlářovi. Ten si to jistě nenechá pro sebe.

Helena: Souhlasím. Je naší povinností chránit historii.

Roman: Je to naší povinností... (předěl, jako při cestě časem...)

Hlas režie: Romane a Heleno, vítáme vás zpátky ve studiu. Odvedli jste skvělou práci.

Roman: (v obavách) Vracíme se jen dva... Nastaly nám komplikace...

Hlas režie: Blahopřejeme. Zvládli jste ve dvou úkol, na který obvykle posíláme čtveřici.

Roman: Ale Marta a Řiša tam zůstali...

Hlas režie: Nevím, o kom to mluvíte. Reportáž se povedla, diváci byli spokojeni a už teď máme ohlasy, že poprava třiceti českých pánů byla jedna z nejúspěšnějších televizních relací. Jen tak dál, milí kolegové.

Konec

Odposlechnuto

Sáro, vědci zjistili že že muži denně řeknou 4 000 slov a ženy 8 000.

To je proto, že my vám musíme všechno dvakrát opakovat!
Cože? **Jyrka**

Dneska jsem uvěřil v Evropskou Unii.

Předjel jsem na české dálnici italské auto s francouzskou SPZ, s maďarským návěsem s polskou SPZ, na kterém vezl německé auto s portugalskou SPZ.

Tipuju, že to celé řídil nějaký ruský agent.

ELHO_CID

Jak protokolárně řešit situaci, když zemi navštíví důstojník GRU s vyšší hodností než má premiér?

NELDE

Časem s vědou - červen

● velkých činech vědy, techniky a medicíny

Jeho existenci tušili už dávnověcí mudrcové, asi první v novověku o něm konkrétněji uvažoval německý lékař a malíř Carl Gustav Carus (spis *Psyché*, 1846): „Sféra vědomí je neměnně individuální, zaměřená k egu, kdežto sféra nevědomí je nadindividuální. Nevědomí je ustavičně činné, neúnavné a bdělé (a v tomto ohledu je též podobno Bohu), na rozdíl od vědomí není svázané kategoriemi prostoru a času, je epimétheovské a prométheovské. Je zdrojem samotného vědomí a zdrojem veškeré moci a možnosti. Dle své definice je pro vědomí neznámé a nepoznatelné, lze ho poznat jenom z jeho účinků vnímaných vědomím. Nevědomí je o sobě neuchopitelné, nezměrné, nekonečné.“

Carovy názory však zapadly. A tak se dnes za objevitele *nevědomí* považuje Sigmund Freud (*Výklad snů*, 1900). Od té doby je velkým lákadlem pro duševní lékaře všeho druhu.

Co tedy nevědomí obsahuje a jak se jeho obsah projevuje navenek v našem myšlení, prožívání, chování?

Tatíček Freud soudil, že hegemonelem nevědomí je sex (IK 11/2019), jeho odrodilý žák Alfred Adler zase, že *ambice* (IK 2/2020). To možná platí u mladších, „nevybouřenějších“ jedinců. U starších ročníků ale začíná v životě převládat komplexnější pohled třetího z gigantů hlubinné psychologie (psychologie nevědomí), Carla Gustava Junga. O jeho životě se lze dočíst na internetu, takže jen letem: Celý život působil v rodném Švýcarsku, posléze jako univerzitní profesor. Měl pět dětí. Zpočátku spolupracoval s Freudem, ale roku 1912, to mu bylo sedmatřicet, se s ním názorově i osobně rozešel (stejně jako předtím Adler i on nesouhlasil hlavně s dominantí sexu v nevědomí). Zemřel 6. června 1961

téměř šestaosmdesátiletý uprostřed početné rodiny v domě u Curychu, nad jehož vchodem měl latinsky vtesánu delfskou věštbu: „Volán či nevolán, Bůh přijde.“

Zanechal po sobě dílo vpravdě gigantické – co do záběru i co do hloubky. Tady musím říct, že zatímco hrabat se ve Freudovi nebo v Adlerovi je po čase trochu nuda, u Junga je to trvalé dobrodružství v poznávání dějin, kultur, uměleckých děl...

Jung prostudoval obrovské množství pramenů. V mýtech, pohádkách, obyčejích, rituálech národů celého světa identifikoval řadu stejných motivů, a z toho vyvodil, že každý člověk má ve svém nevědomí vedle osobního, specifického „šuplíku“ ještě jeden, jehož obsah je společný všem Pozemšťanům, ať jde o magnáta z Wall Streetu nebo šamana z Nové Guineje. Onen společný šuplík nazval *kolektivní nevědomí* (KN). To se kdysi dávno zformovalo tak, že rody s určitou dědičnou sestavou duševních vloh prosperovaly líp než ostatní klany, což se

skrze přírodní výběr během věků rozšířilo, převládlo. Díky KN nám při některých přibězích (melodiích, výjevech) hromadně běhá mráz po zádech a jiné nás nechávají chladnými...

V KN jako „orientační cedule“ vyvstávají nejdůležitější existenciální, etické a estetické vzorce, symboly, obrazy, které Jung pojmenoval *archetypy*. Silnými archetypy jsou například *Hrdina* a samozřejmě *Bůh*, ale nemusí to být jen osoby, například *fragment krajiny*, *hudební akord*, *zlomová cesta*, *oheň*... Archetypální charakter zřejmě mají i pojmy *Krásy*, *Láska*, *Dobro*. Nádherným příkladem odrazu KN v umění je arcidílo české literatury – Erbenova *Kytice*.

Dnes KN zapadá do schématu evoluční psychologie. Lze ho chápat coby svého druhu *set up*, jakési přirozené nastavení hluboké mysli, thesaurus základních návodů k jednání. Pokud člověk ve svém životě soustavně vyhovuje spíš požadavkům KN než okamžitým požadavkům doby a místa, daří se mu stále víc být sám sebou (Jung tomu říká *individuace*). Pokud se však odustru v KN odchýlí, a může si to stokrát racionálně zdůvodňovat, začne se v jeho duši hromadit napětí. „Intelektem, jež nekontroluje cit, se dá vyřídit všechno – a přesto má člověk neurózu,“ psal Jung. Ono napětí se dá buď tlumit léky, nebo řízeně odreagovávat (při umění, sportu), nebo se projeví nechtěně, nakonec až jako psychosomatická nemoc. A tady začíná problém: KN se formovalo a předávalo po tisíce generací a dnes je ze své podstaty zastaralé, míň a míň vyhovuje aktuálním potřebám. Zároveň má značnou setrvačnost a nedá se měnit z roku na rok, jako se mění naše okolí. A tak je stále těžší vyhnout se psychickým důsledkům rozdílu mezi „přirozeným“ a vnuceným způsobem života.

Co s tím, když s obsahem KN nehme? Inu, buď budeme trpně přežívat na psychofarmakách a virtuálních realitách, nebo se pokusíme k obsahu KN postavit nějak jinak. Kolektivní nevědomí je sice dědičné, přírodní, ale jeho výklad už je proces nedědičný, kulturní, ovlivnitelný...

Carl Gustav Jung patří do kategorie velikánů vědy formátu Charlese Darwina, i když pro zpoehodnlé, do sebe zahleděné individualisty současnosti mohou být jeho ideje o společných snech a hodnotách poněkud „mimo“.

Z mnoha myšlenek roztroušených v Jungových knihách, přednáškách, rozhovorech uvedme alespoň jednu: „Světové problémy začínají u jednotlivce. Řešte své soukromé a osobní konflikty a budete jednou miliontinou miliontíny snižovat světové napětí.“

František Houdek

Od DNA k bohu

Třeštění letitého popularizátora 109

Carl Gustav Jung (viz *Časem s vědou*) mimo jiné razil pojem *synchronicita*, což mají být alespoň dvě současné smysluplné události bez vzájemné příčinné souvislosti, které však pro někoho mají souvislost subjektivní. Nu, ve stejný den, kdy se Jung odebral na onen svět, se svět tento dozvěděl o průlomu, který otevřel cestu k případnému molekulárnímu chápání jeho poznatků o lidské duši. Ale popořádku.

Před více než 160 lety se mladý mnich Johann Gregor Mendel, všestranně vzdělaný a se zájmem o přírodu, pustil v augustiniánském klášteře v Brně do výzkumu dědičnosti rostlin. Po letech pokusů s více než 27 000 rostlinami hrachu 34 odrůd přednášel roku 1865 o svých výsledcích v brněnském Přírodovědném spolku. Napřesrok tato jeho práce o zákonech dědičnosti vyšla německy ve sborníku Spolku. Zapadla – až biologové začínajícího 20. století ji ocenili jako zakladatelskou.

Sto let poté, co Mendel poprvé kopl do své zahrádky, se svět díky Jamesi Watsonovi a Francisu Crickovi dozvěděl, že dědičnost je v dvojšroubovici DNA zapsána pomocí dlouhé řady čtyř „písmen“ – A, G, C a T. Ta řídí v buňce syntézu bílkovin, s kterými stojí a padá veškerý (pozemský) život. Bílkoviny jsou dlouhé řetězce sestavené v přesném pořadí z dvaceti různých aminokyselin. Nová otázka zněla: Jak se pořadí písmen v DNA přenáší do pořadí aminokyselin v bílkovinách, tudíž jak se promítá do stavby a funkce tkání? Napřed badatelé zjistili, že prostředníkem mezi DNA a bílkovinou je RNA. Tento jednovláknový „otisk“ DNA lze přirovnat k uvaděčce v divadle – přečte si vaši vstupenku (úsek DNA) a potom vás (aminokyselinu) zavede k odpovídajícímu sedadlu. Výsledkem je uspořádané hlediště (bílkovina).

A tady vstupuje na scénu americký biochemik Marshall Warren Nirenberg. Doktorát obhájil jako třicetiletý v roce 1957 na Michiganské univerzitě, poté nastoupil do Ústavu národního zdraví v Bethesda u Washingtonu.

Tam 27. května 1961 mezi 3. a 6. hodinou ranní provedl spolu s německým postdokem Heinrichem Matthaeim následující pokus: Už předtím rozrhal soubor buněk (bakterii *Escherichia coli*) a zbavil ho jader. Získal směsku bez DNA i bez RNA, ale se všemi dvaceti aminokyselinami. Tuto „polévku“ rozdělil na dvacet částí a v každé radioaktivně označil jen jednu aminokyselinu. V ony tři ráno pak do každé části přidal uměle syntetizovanou RNA složenou ze samých otisků písmene T v DNA. Po chvíli změnil radioaktivitu nízkomolekulární bílkoviny vzniknuvší v každé frakci. Výsledek byl jednoznačný: Bílkovina z části se značeným fenylalaninem zářila skoro 500krát víc než bílkoviny z ostatních frakcí. Jinak řečeno, vý-

zkumníci dostali bílkovinu složenou pouze z aminokyseliny fenylalaninu. Tím jednak přeložili první slovo DNA (TTT) do slova proteinu (fenylalanin), jednak podpořili domněnku, že za stavbu aminokyseliny do řetězce bílkoviny odpovídá v DNA troj písmenné slovo.

O deset dní později, 6. června 1961, vrcholilo v americkém Cold Spring Harbor každoroční Symposium kvantitativní biologie, kde se probíraly novinky z poslední doby. Nirenberg ještě nebyl dost významný na to, aby dostal pozvánku, nicméně v kuloárech už se o jeho průlomu šušovalo. Oficiálně se pak o něm odborná veřejnost dozvěděla na V. mezinárodním biochemickém kongresu, který proběhl ve dnech 10.–16. srpna 1961 v Moskvě.

Nirenberg a Matthaei svůj objev udělali relativně nedávno, takže jejich referát byl zařazen dodatečně mimo hlavní program. Naštěstí se tam o něm dozvěděly hvězdy kongresu James Watson a Francis Crick, a ti zařídili, aby byl přednesen i na plénním zasedání. Nirenbergovo vystoupení mělo obrovský ohlas, stejně tak následná publikace objevu v říjnu 1961.

Rozluštění genetického kódu přineslo průlom, který umožnil rozvoj moderní genetiky a molekulární biologie vůbec. Mezi konkurenčními „překladaťeli“ DNA vynikli zejména americký biochemik pákistánského původu Har Gobind Khorana a Robert Holley, tentokrát Američan rodilý, kteří do poloviny 60. let dopřeložili zbytek kódu a posléze dokonce dokázali syntetizovat poměrně dlouhé sekvence DNA i RNA a jim odpovídající bílkoviny. Všichni tři (Matthaei se nevešel) dostali v roce 1968 Nobelovu cenu, Nirenberg pak roku 2006 v Brně převzal i Pamětní medaili Gregora Mendela.

A jak tohle všechno souvisí s Jungem? Inu, „jeho“ kolektivní nevědomí s archetypy se nevznáší v idealistickém vzduchu prázdny, ono musí mít nějaký hmotný podklad, zkrátka být zakotveno v genech. Nirenberg objevil způsob překladu genů do jednotlivých bílkovin. Bez souhry bezpočtu bílkovin (i tu regulují geny) se neobejde žádný životní proces – od prosté výstavby tkáně až po děje tak komplikované, jako jsou uvažování, poznávání, tvoření. Na začátku jakéhokoli biologického pochodu tedy máme sled písmen DNA, na konci třeba prchavý proces v mozku završený konkrétní představou, kupříkladu vzorného domova, arkádské krajiny nebo jiného archetypu. Kdoví, možná se jednou – arci po (nekonečné?) velkém úsilí a dlouhé době – podaří v genomu „rozluštit“ i obraz Boha jako sekvenci DNA...

František Houdek

Odposlechnuto

Digitalizace je kobliha pro mladou generaci.

Bratříček o programu Pirátů

Necháme si do vaření mluvit umělou inteligencí?

Vše začalo tím, že jsem dostala nabídku lednice, která bude komunikovat s mým chytrým telefonem. Stačí si stáhnout aplikaci a hurá do supermarketu. Díky tomu si mohu na obrazovku na dveřích napsat poznámky, co potřebuji nakoupit, a v telefonu budu mít obratem nákupní seznam. To není všechno, pokud budu třeba chtít dokoupit jogurty, mohu se přímo z obchodu podívat do lednice a díky kameře zjistit, jaký druh mám koupit. Už slyším logický hlas kritiků, jak se do mě tvrdě pouštějí:

„K čemu že to je?!“ I já mám někdy pocit, že těch vychytávek a technologií je v současnosti až nad hlavu.

Seznam si zapamatujete sami, případně napíšete na papírek, a co je v lednici, víte nejlíp. Máte pravdu, přesně toto jsem si v duchu říkala, ale na druhou stranu, proč ne, když nám to ulehčí život.

A v ten moment mě napadla otázka: co mi dnes v kuchyni ještě ulehčí a nezkomplikuje život?

Tablet a virtuální asistentka – nezbytný pomocník

Chytrý telefon nebo tablet mám, přiznám se, při větším vaření pravidelně na pracovní desce. Někdy na něm maso, nepetu si ho s prkýnkem, ale někdy se při převodu britských nebo amerických měrných jednotek dostanu do úzkých a převodní tabulkou nikdy nepohrdnu. Jindy zkusím něco nového a recept sleduji na displeji. Dokonce pokud mi je nějaká technologie při vaření nejasná, kouknu na YouTube, kde bývají skvělé návody, třeba jak rozbít vejíčko. Zlehčuji, vím, ale kdyby to někdo nevěděl, zaručeně tam najde desítky způsobů jak na věc.

Nepoužívám virtuální asistentku Amazonu Alexu nebo Siri společnosti Apple. Připadala bych si dost nesvá, ale využít se při vaření dají. Existují kávovary a varné konvice, které stačí naplnit potřebným a jen tak prohlásit: „Ráno v sedm chci kávu!“ Asistentka virtuálně „promluví“ s kávovarem a vy se uložíte do postele s jistotou, že budete probuzeni vůní čerstvé kávy.

Dají se též využít v případech, kdy po otevření ledničky zjistíte, že tam zase tolik ingrediencí není. Stačí si postěžovat elek-

tronické sekretáře a ona ve spolupráci například se všestrannou mikrovlnkou navrhne několik receptů, co se dá z vaší poloprázdné lednice skvělého uvařit.

Nastupující „kuchyňská inteligence“ dokáže i zázraky, třeba ze snímku salátu, který jste nafotili v restauraci, zanalyzuje, o co jde, a dodá potřebné ingredience i s receptem, abyste si stejnou pochoutku připravili sami. Teď si nevymýšlím, tohle opravdu zkouší společnost Facebook.

Jak jsem se dočetla, za vším stojí senzory, konečkonců ty máme také, vůně, chuť, hlad, to jsou vlastně naše senzory. Ty elektronické vyrobené pro vaření s umělou inteligencí také umí detekovat vůni, chuť, konzistenci... ale jaké chutě a vůně mají nastavené? Vždyť chutě jsou výsostně individuální a hodně osobní záležitost. Umí snad umělá inteligence vídeňské koblihy, které uměla jen moje babička?

Ovšem jako vždy je můj přístup opatrný – chceme, aby o našem vaření rozhodoval naučený stroj? Já moc ne. Vždyť vaření je zábava, radost a

kreativita; algoritmus, jak usmažit voňavou cibulku, prostě nepotřebuji.

Čhtěli byste mít doma na kuchyňské lince zavěšené robotické rameno, které umí řezat, sekat, míchat, šlehat, nalévat, porcovat... z té představy mě mrazí, asi bych se ho bála. Rame- no se jmenuje Bot Chef, ale jednu jeho schopnost bych brala: prý umí i po vaření uklidit! To já dělám docela nerada. Takový úklid po vaření si ale prostřednictvím robota stejně nedovedu představit.

Nástup větších robotů je ale vhodný do malých a středních podniků a už měl být zaváděn ve Spojených státech, byl však přibrzděn současnou epidemií.

Chytré spotřebiče do domácnosti

Většinou z nás stačí dobrá varná deska, trouba, kuchyňský robot, lednice, mrazák. S tím jsme schopni připravovat michelinské zázraky. Ale výrobčům je to jedno.

Oni nám klidně nabízejí povídání si s mixerm přes telefon nebo rozmluvu s mikrovlnnou troubou. Na trhu je univerzální hrnec, který dokáže být papiňákem, výrobníkem jogurtu, hodí se na pomalé vaření, dokonce i na vaření v páře, uvaří rýži, ohřeje vám jídlo, a navíc připraví zákusek. Komunikuje prostřednictvím WiFi, případně vše řeknete virtuální asistentce a ta se už postará o zbytek a ani nebude chtít zvýšit plat nebo prémie. Asistentka umí ovládat i moderní fritézu s jedenácti režimy vaření a se stovkou zaručených receptů, vy si prostě jeden vyberete, robotická ruka mrkne do lednice, vybere potřebné a fritéza se postará, na vše „dohlíží“ asistentka a vy si zatím čtete nedělní magazín.

Virtuální asistentka umí také promluvit s mikrovlnnou troubou a ta jako zkušený šéfkuchař připraví bezchybně vaši večeři. Při takových vymoženostech se ani nepodivíte „obyčejné“ kuchyňské váze, která pomocí aplikace ve vašem telefonu umí napovědět, jak nahradit chybějící ingredience, co jste ještě neodvážili a také vám řekne, kolik čeho přidat, když máte recept pro čtyři osoby a vás bude u stolu podstatně víc.

Ani nevím, jestli se mám vůbec zmínit o takové hloupůstce, jako je teploměr, který bude v troubě měřit dvě teploty najednou a přes mobil vám řekne, že brambory jsou už připravené, ale krůta potřebuje ještě chvilku.

Doba pokročila

Netvrdím, že vše, o čem jsem psala, si můžete dnes koupit přes e-shop, nebo že to za vás udělá asistentka z chytrého telefonu a za pár desítek minut u dveří zazvoní elektrické miniauto se zakoupenou kuchyňskou technikou nabitou umělou inteligencí. Ale na druhou stranu už nejsme v jeskyni, kde jediným prostředkem na vaření byl oheň a klacek. I tehdy šel vývoj dál, Řekové už měli na pečení chleba jednoduché trouby, středověk vařil v kotlíku a v 15. století se objevila první zmínka z Alsaska o peci z cihel a dlaždic.

18. století se rozplývalo nad litinovou pecí a rok 1826 přinesl díky Britovi Jamesi Sharpovi patent pece plynové. S plynem šla ruku v ruce pec elektrická, později dokonce samočističí. Mikrovlnná trouba dorazila do kuchyní v USA v roce 1955. S ledničkami to bylo podobné. Led byl ke chlazení používán už v Egyptě. V Anglii počátkem 19. století frčely skříňky naplněné ledem a století dvacáté přineslo ledničky tak, jak je známe.

První domácí kuchyňský robot byl představen v roce 1971 v Paříži a kuchyním a přípravnám cukrovinek se nevyhnuly ani 3D tiskárny. Ty jsou dnes už skoro nezbytné při výrobě ozdob dortů. Při vložení speciální jedlé sladké směsi do takové tiskárny klidně „vytiskneme“ figurky nevěsty a ženicha v jejich celkem věrné podobě.

Je logické, že vývoj pokračuje dál až k dnešní robotizaci kuchyní ve spojení s umělou inteligencí. Vývoj umělé inteligence v kuchyni, třeba ve spojení s asistentkou, ať se jmenuje jakkoliv, nejde zastavit a nemine nás.

Přiznám se, že jsem nejvíc nakloněna uklízečím kuchyňským inteligentním robotům.

Vše ostatní s dnešními běžnými kuchyňskými vymoženostmi určitě zvládneme s inteligencí vlastní, ne s umělou za našimi zády.

Odposlechnuto

Mladý filmař natočil film a nastal večer, kdy se zúčastnil jeho premiéry v kině. Po promítnutí se k němu nachomejtno filmový kritik.

- Chtěl byste znát můj názor na váš film?
- Ano.
- Je naprosto bezcenný.
- Já vím. Ale přesto mi ho řekněte.

CRS

Tak rád bych šel na procházku, ale nechce se mi.

Pavel Kantorek

Jak to dopadne

Určitě co nejlépe pro nás! Věřím, že ve velkých restauračních zařízeních, případně firmách vyrábějících polotovary či mražená jídla a zásobujících velké řetězce rychlého občerstvení je umělá inteligence v kuchyni nezbytná. Podobně třeba ve větších jídelnách, jako jsou firemní, školní, případně v sociálních zařízeních, je popisovaný pokrok také nutný. Ušetří se nejen čas, počet zaměstnanců, ale též se sníží odpad, zamezíme

zbytečnému plýtvání surovinami, nedojde ke špatné přípravě jídla a podobným věcem.

Ovšem doma zůstaneme těmi hlavními šéfkuchaři určitě my. Jenom my víme, co komu chutná, co komu připravit podle jeho nálady. Různé inteligentní vychytávky budou vždy vítány, ale kuchyň bude stále pod naší nadvládou.

Umělá inteligence zahraje dokonale klavírní skladby, ale není nad to, když vám jednoduchou skladbu zahraje vaše dítě. Podobné to je i s četbou knih, psaním, vymyšlením nových receptů, hledáním našich osobních chutí a hlavně: jídlo budeme vždy servírovat svým blízkým s láskou a úctou, což žádná robotka nezvládne.

Tedy doufám...

Nakonec mi nedá a škodolibě dodám, že takový dobrý špekáček napíchnutý na špičatý klacík a opečený nad ohněm na zahrádce je a bude nad schopnost každé umělé inteligence. Navíc, co když se robot řízený umělou inteligencí zblázní, přestane nás poslouchat a pak nám to pěkně „osolí“?

Dagmar Heřtová

Přijde Slovák v Praze do baru a poručí si: Whisky.

Barman: Skotskou?

Slovák: Nie, bez kocky.

KELDA

Je zajímavý, že když ti najdou na zahradě zakopaný zlato, tak je vždycky státu.

Ale když tam najdou drogy, jsou vždycky tvoje.

FILTHY_SAD_EMO

Jak byste se popsal třemi slovy?

Líný.

HNILOB

ČS FANDOM

GAMECON 2021

Přátelé, kamarádi, otevíráme registrace na **GameCon 2021!**

Pokud Vás zajímá, jak to letos s festivalem bude a jaká chystáme proticovidová opatření, podívejte se na <https://gamecon.cz/novinky>, kde najdete všechno důležité k tomuhle ročníku.

Pár dalších užitečných termínů, které byste neměli minout: **První vlna** přihlašování na program proběhne 20. května ve 20:21. **Druhá vlna** přihlašování na program proběhne 10. června ve 20:21. **30. června** musíte mít dostatek financí na svém GC účtu, jinak Vás budeme muset odhlásit. **Třetí vlna** odstartuje 1. července ve 20:21.

A pak už je tu GameCon ve dnech **15. - 18. července 2021.**

Pokud Vám chybí nějaké další informace, mrkněte do sekce Informace na našem webu gamecon.cz, nebo nás kontaktujte. Těšíme se na Vás v Pardubicích!

Organizační tým GameConu

Fénixcon 4041

Zdravím všechny milovníky fantastiky a Brna.

Aktuální situace pořádání conů vážně nepřeje. A tak, ač velmi neradi, jsme nuceni Fénixcon opět přesunout. Respektivě spojit Fénixcon 2020 s letošním Fénixconem 2021.

Termín Fénixconu 4041 bude už podle klasického schématu 3.-5. prosince 2021.

V roce 4041 budou mít naši následovníci sice problém s očislováním Fénixconu, ale to už nechám na jejich představivosti :)

Doufejme, že do podzimu už vlada zvládne s tou potvorou zatočit natolik, že conání nebude nic bránit.

S pozdravem

Hruška Roman

Dementcon 2021

Situácia s covidom sa nám pomaly vylepšuje a je celkom slušná šanca, že Dementcon v plánovanom termíne 4. - 6. 6. 2021 bude.

Posielam teda pozvánku.

Zatiaľ sa len hláste a peniaze neposielajte. Rozhodne sa to casa 2 týždne pred plánovaným termínom.

Buďte teda pripravení na všetko: **Na to, že bude ako má byť** a budete musieť rýchlo - v horizonte 3 dní poslať peniaze na zálohu (očakávam veľký záujem).

Na to, že sa posunie o 1 alebo 2 týždne do júna (června) a bude treba rýchlo poslať peniaze.

Na to, že nebude. Informujem mailom a na webe Dementconu (<https://dcon.rawu.eu/news.html>) a v tlg skupine Necropivo. (Web budem aktualizovať až po tomto maili, tak mi neposielajte hneď upozornenie, že je starý, viem o tom...) Ak som niekoho obslaním tohoto mailu vynechal, tak nech sa ozve...

Očakávam veľký záujem, rodiny s deťmi preto, prosím, zväzťe penzion Červenák/Červenáček.

Peťo Pavelko

NON FICTION

F. R. Hrabal-Krondak

Cesta na Tajmyr

aneb

po Jeniseji k Severnímu ledovému oceánu krajem šamanů, starověrců, komunistických lágrů a morbidní postsovětské nostalgje

Skôr traktát než cestopis. Obsažný a podrobný záznam putovania loďami, vlakmi, autobusmi v lete roku 2018. Blato na vozovke i v uličiach miest, čo sa odvetvujú od hlavného plácu. Ruiny, skládky, ošarpané paneláky, šrotoviská, hlava Lenina, ktorá sponad vyhasnutého neónového nápisu obchodu sťa komiksovožuvačkovú bublinu vypúšťa sarkastickú kritiku na v podstate zľahka neexistujúcu komerciu. Neúprosná vizitka Putinovho režimu. Mafia rozpredáva ropu + iné zvyšky štátu, kraľuje aj na pyšných mramorových náhrobkoch miestnych cintorínov. Krutou lekciovou pre našinca je tiež odvrátená strana tzv. slovanského priateľstva: Rusom napríklad zjavne čoraz viac smrdí legionárska čižma. Aj najzdanlivejšia demokracia už dávno zmizla v húfoch neonáckov.

Svet ako vystrihnutý z blúznenia románov Viktora Pelevina.

Medzi sibírskymi smrekovcami nad blankytným jazerom viazne hrdzavý traktor.

Inak všade permafrost.

Tu a tam prestriedaný absurdnou drámou miestnych scén, popismi legendárnych bitiek, momentkou vraždy ruského generála gruzínskou kráľovnou-vdovou (použila kindžal), pikoškou o dobrodružnohistorickom románe napísanom v gulagu na príkaz bachara, mrožom tesne nad morom, novopohanským obradom, kamennou sochou Švejka, ktorému v ruke trčí knedľa alebo stopami českého architekta, čo v Omsku ako zajatec postavil divadlo.

Text dokumentujú tisíce farebných i čiernobielych fotografií: vrátane snímkov preukazov a povolení s neodmysliteľnou, všadeprítomnou pečiatkou. **MF F. R. Hrabal-Krondak: Cesta na Tajmyr aneb po Jeniseji k Severnímu ledovému oceánu krajem šamanů, starověrců, komunistických lágrů a morbidní postsovětské nostalgje (něco jako sociálně-antropologicko-politologický cestopis), CAD PRESS 2020, 425 str., 25 eu, 649 Kč**

